

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras teorijas un vēstures katedra

LOKĀLĀS PIEDERĪBAS NOZĪME
LATVIEŠU JAUNIEŠU IDENTITĀTES
KONSTRUĒŠANAS PROCESĀ

Bakalaura darbs

Autors:
Akadēmiskās bakalaura augstākās izglītības programmas “Mākslas”
Starpkultūru sakari Latvija - Turcija apakšprogrammas
4. kursa students Artis Zaharāns
(ID Nr. 20114115)

Darba vadītāja:
Prof., dr. art. Rūta Muktupāvela

/paraksts/

Rīga

2015

SATURS

IEVADS	3
1. IDENTITĀTE UN TĀS KONSTRUĒŠANAS ASPEKTI	7
1.1. Koncepta un jēdziena kultūrteorētiskais skaidrojums	7
1.2. Etniskums, etniskā identitāte un stereotipi.....	11
1.3. Nacionālās, reģionālās un lokālās identitātes konceptu raksturojums	13
2. TELPAS UN VIETAS JĒDZIENU TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	20
2.1. Telpa un vieta un vieta teorētiskā skatījumā.....	20
2.2. Pilsētas un lauku definīcijas, vides raksturojums	23
2.3. Plūstošā modernitāte	32
3. LOKĀLĀS PIEDERĪBAS NOZĪME LATVISKĀS IDENTITĀTES ATTĪSTĪBĀ	37
NOBEIGUMS	52
TĒZES	54
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	56
Literatūras saraksts	56
Avoti	58
Elektroniskie informācijas avoti	61
SUMMARY	64
ANNOTATION.....	65
PIELIKUMI.....	66
1. pielikums. Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija 2004.-2013.g.....	66
2. pielikums. Intervija ar Undiju Ancēnu.	67

IEVADS

Sava mūža pirmos deviņpadsmit gadus es pavadīju laukos Balvu pusē. Dzimtā vieta ir radījusi man piederības sajūtu gan mājām, gan novadam, gan Latvijai. Manī vienmēr ir bijis neliels pašlepnums par to, ka man ir bijusi iespēja uzaugt laukos, dabas tuvumā un tieši caur to iemīlēt Latviju. Vēlāk, jau dzīvojot un studējot Rīgā, es aizvien vairāk iemācījos to novērtēt un ieguvu apziņu, ka, iespējams, augot pilsētā mana ideja par mājām un piederību Latvijai būtu pavisam citāda. Dzīvojot laukos, esmu redzējis kā tur paliek tukšas mājas un aizauguši pagalmi. Daudzi no šiem cilvēkiem vairs atgriezies neplāno, tomēr par spīti tam solās neaizmirst dzimtajās mājās, no kurām nākuši. Citi turpina cerēt, ka kādreiz atgriezīsies dzimtajās mājās, jo ar tām saista pārāk ciešas saites. Savā darbā es plānoju analizēt to, kā uzaugšana laukos vai pilsētā ietekmē latviskās identitātes veidošanos.

Tēmas aktualitātes pamatojums

Divdesmit pirmajā gadsimtā Latvijas iedzīvotāju skaits turpina sarukt. Tam par pamatu ir gan zemā dzimstība valstī, gan arī lielais emigrējušo personu skaits, kuri devušies uz ārzemēm labāku darba iespēju un labākas dzīves meklējumos. Emigrācijas procesus savā ziņā veicināja arī iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā, kas atcēla darba spēka kustības ierobežojumus. Tā rezultātā 2014. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits noslīdēja zem divu miljonu robežas. Emigrācija skar gan pilsētas, gan lauku iedzīvotājus, taču tieši laukos iedzīvotāju skaita samazināšanās ir manāma visvairāk. Iedzīvotāju skaita samazināšanos laukos ietekmē arī urbanizācijas process, kas saistīts ar to, ka jaunieši pēc došanās uz studijām lielajās pilsētās, nereti neatgriežas. Tomēr, nav skaidri zināms, kā latviskās identitātes veidošanās atšķiras jaunietim izaugot laukos vai pilsētā. Pilsētas, ciemu un lauku vidēs atšķiras gan sociālā, gan kultūras ziņā, tādēļ arī identitātes konstruēšanas process abos šajos segmentos var būt atšķirīgs.

Poļu sociologs Zigmunts Baumans (*Zygmunt Bauman*) ir izvirzījis ideju, ka mēs šobrīd dzīvojam tā sauktās plūstošās modernitātes (*liquid modernity*) laikmetā, kad cilvēks spēj it kā plūstoši pāriet no vienas pozīcijas (piemēram, darbavietas vai dzīvesvietas) uz citu un ātri pielāgoties šīm pārmaiņām. Līdz ar to arī lokālās piederības sajūtas nozīme samazinās, tomēr pastāv jautājums vai šie globalizācijas izraisītie procesi attiecas arī uz Latviju, kur joprojām ir spēcīgas lokālās piederības un lauku vides ietekmes.

Bakalaura **darba mērķis** ir apzināt lokālās piederības nozīmi latviešu jauniešu identitātes veidošanās procesā laikā, kad lokālās identitātes nozīme globālajā pasaulē samazinās.

Darba uzdevumi ir:

- apzināt teorētisko literatūru par identitātes konstruēšanas procesiem
- apzināt lokālās piederības veidus,
- apzināt plūstošās modernitātes teorētiskos aspektus,
- intervēt latviešu jauniešus vecumā no 18 līdz 29 gadiem, lai meklētu saikni starp lokālo piederību un latvisko identitāti
- balstoties uz intervijām, izziņāt latviešu jauniešu uzskatus par lokālās piederības nozīmi viņu ikdienā, par mājām un to nozīmi
- balstoties uz teorētisko literatūru un intervijām, apzināt identitātes veidošanās īpatnības lauku vidē un pilsētā;
- balstoties uz teorētisko literatūru un intervijām, noteikt, vai un kā iespējams saglabāt lokālās piederības sajūtu, esot prom no dzimtās vietas;
- salīdzināt dažādās – lauku un pilsētas – vidēs augušo jauniešu viedokļus par latviskās identitātes izpausmēm un tās saglabāšanu.

Pētījuma metodes.

Pētījumā iegūti empīriskie dati ar kvalitatīvo datu ieguves metožu palīdzību – strukturētajām intervijām. Pētījuma gaitā intervēti 40 latviešu jaunieši vecumā no 18 gadiem (pilngadīgi pētījuma veikšanas brīdī) līdz 29 gadiem (pilngadību sasnieguši laikā, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā). Iestāšanās Eiropas Savienībā izmantota kā atskaites punkts tādēļ, ka, kā jau teikts iepriekš, tā atviegloja iespēju doties dzīvot un strādāt uz ārzemēm. Šāds vecuma diapazons ļauj iegūt viedokļus gan no jauniešiem, kas joprojām dzīvo savā dzimtajā vietā, gan arī no tiem, kas kādu apstākļu dēļ ir mainījuši dzīves vietu (piemēram uzauguši laukos vai ciemā, tagad dzīvo pilsētā). Ar interviju palīdzību ir iespējams noskaidrot nozīmīgus aspektus, kas jauniešiem palīdz uzturēt latvisko identitāti, viedokli par māju nozīmi jauniešu dzīvē, viņu viedokli par latviskās identitātes nozīmi, analizēt kopīgās un atšķirīgās

izpausmes latviskās identitātes veidošanās procesā un uzturēšanā pilsētā un laukos augušajiem jauniešiem, kā arī noskaidrot, kā dzīvesvietas maiņa ietekmē lokālās piederības sajūtu.

Bakalaura darba struktūras apraksts

Bakalaura darbs sastāv no trīs galvenajām nodaļām. Pirmajā nodaļā definēts identitātes jēdziens un aprakstīti tās veidošanās procesi. Skaidrotas arī identitātes galvenās sastāvdaļas. Nodaļā svarīga nozīme ir norvēģu sociālantropologa Tomasa Hillana Ēriksena (*Thomas Hylland Eriksen*) atziņām. Atsevišķa apakšnodaļa ir veltīta etniskajai identitātei un stereotipiem kā būtiskai sastāvdaļai savstarpējā komunikācijā. Nodaļu noslēdz apakšnodaļa, kas veltīta nacionālās, reģionālās un lokālās piederības īpatnībām, kā arī latviskās identitātes problemātikai.

Otrā nodaļa veltīta „telpas” un „vietas” kategoriju teorētiskiem aspektiem. Tajā tiek definēti „telpas” un „vietas” koncepti, kā arī iezīmētas to attiecības, par pamatu ņemot japāņu ģeogrāfa Ji-Fu Tuana (*Yi-Fu Tuan*) idejas. Šajā nodaļā tāpat tiek skaidrotas pilsētas un lauku vides galvenās iezīmes un atšķirības. Ar Latvijas Centrālās Statistikas pārvaldes datu palīdzību analizēta Latvijas demogrāfiskā situācija, kā arī, balstoties uz „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu”, ir dota pilsētas definīcija, raksturota tās nozīme Latvijas teritorijā kā arī iezīmētas lauku teritoriju galvenās sastāvdaļas.

Viens no aktualākajiem identitāti ietekmējošiem procesiem mūsdienās ir globalizācija. Viens no ievērojamākajiem šī procesa pētniekiem ir britu sociologs un kultūras teorētiķis Zigmunts Baumans. Atsevišķa apakšnodaļa ir veltīta viņa radītās “plūstošās modernitātes” idejas aprakstam un tai atbilstošo procesu izzināšanai.

Trešā darba nodaļa ir veltīta iegūto interviju analīzei un iegūto empīrisko datu apstrādei, sasaistot to ar teorētisko materiālu. No intervijām izceltas raksturīgākās izpausmes lokālās piederības apziņas saglabāšanai, un saiknes ar mājām saglabāšanai, ideālās mājas raksturojošie elementi, atsevišķas komunikatīvās īpatnības, kas raksturīgas laukos vai pilsētā augušajiem jauniešiem, kā arī izpausmes, kas palīdz saglabāt latvisko identitāti ikdienā. Tāpat skarts jautājums par to, kādu iespaidu uz lokālās piederības sajūtu atstāj dzīvesvietas maiņa.

Darba gaitā ir apzināta plašs literatūras klāsts. Starp nozīmīgākajiem autoriem, kuru atziņas tika izmantotas darbā, jāmin Marks Anžs (*Marc Auge*) Tomass Hillans Eriksens, Zigmunts Baumans, Dži-Fu Tuans, Makss Vēbers (*Max Weber*), latviešu pētniece Klinta Ločmele kā arī citi autori, kas ir pievērsušies identitātes konstruēšanas procesu, latviskās

identitātes, un vietas un telpas konceptu pētniecībai. Liela daļa no literatūras ir zinātnisko rakstu krājumi, tajā skaitā Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes raksti. Apzināti arī internetā pieejamie materiāli.

1. IDENTITĀTE UN TĀS KONSTRUĒŠANAS ASPEKTI

Ikdienas komunikāciju lielā mērā ietekmē tas, kā mēs apzināmies un identificējam sevi. Svarīgi ir zināt kāda ir mūsu etniskā¹, nacionālā², kultūras vai reliģiskā piederība, jo, to apzinoties, mēs efektīvāk spējam veidot modeļus komunikācijai ar citiem indivīdiem.

1.1. Koncepta un jēdziena kultūrteorētiskais skaidrojums

Identitāte – "vienādība, tāpatība," no vidus franču *identité* (14.gs.), no vēlo latīņu (5.gs.) *identitatem* (*identitas*) "vienādība,"³ sevišķums, savdabīgums⁴. Identitātes formas mēdz būt dažādas, bet ikdienas komunikācijā īpaši nozīmīgas ir kolektīvās identitātes formas jeb tas, pie kādām grupām cilvēks apzinās sevi piederam, piemēram – etniskā identitāte, nacionālā identitāte. Latviešu valodā attiecībā uz kolektīvām piederības formām tiek lietots jēdziens tautas identitāte, kas, saskaņā ar svešvārdu vārdnīcu, ir „īpašību kopums, ar ko konkrētā tauta atšķiras no pārējām.”⁵

Identitātes eksistenciāli filosofiski jau senatnē formulētie jautājumi ir: kas/kāds es esmu?, kas/kādi mēs esam?, no kurienes nāku/nākam?, uz kuriem eju/ejam?. Mūsdienās tie var tikt papildināti ar citiem jautājumiem: kas man/mums kopīgs ar citiem?, kas atšķirīgs no citiem?, kam jūtos/jūtamies piederīgi?, kur jūtos/jūtamies mājās/., kur kam jūtos/jūtamies svešinieks/svešinieki?.⁶

Viena no pieejām identitātes pētniecībai ir psihodinamiskā tradīcija, kas saistās ar psihoanalīzes pamatlicēja Zigmunda Freida (*Sigmund Freud*) identifikācijas teoriju. No tās izriet, ka bērns asimilē vai neapzināti iekļauj zemapziņā (*introject*) ārējas personas vai objektus, bieži vien viena no vecākiem superego. Psihodinamiskā teorija uzsver, ka psihiskās struktūras iekšējam kodolam ir nepārtraukta un bieži vien konfliktējoša identitāte.⁷ Psihologs

¹ Etnisks - tāds, kas saistīts ar piederību pie kādas tautas (etnosa), tāds kas attiecas uz izcelsmi vai tautību, nevis pilsonību. *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga, Jumava, 2007. 209. lpp.

² Nacionāls – tāds, kas attiecas uz nāciju, tautību. Ir tām raksturīgs. *Svešvārdu vārdnīca*. 507. lpp.

³ Online Etymology Dictionary. *Identity*. Pieejams: <http://www.etymonline.com/index.php?term=identity> [skatīts 18. Mar. 2015.]

⁴ Identitāte. *Svešvārdu vārdnīca*. 294. lpp.

⁵ Turpat.

⁶ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācijas interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. Rīga, Latvijas Universitāte, 2014. 44.lpp.

⁷ Marshal, Gordon. *Oxford Dictionary of Sociology*. Oxford, Oxford University Press, 1998. 293.lpp.

Ēriks Eriksons (*Erik Erikson*) identitāti attiecināja uz indivīda centrā un tajā pašā laikā arī indivīda komūnas centrā notiekošu procesu, tādējādi veidojot saistību starp indivīdu un sabiedrību.⁸ Otrā pasaules kara laikā Eriksons izstrādāja identitātes krīzes konceptu. To viņš lietoja, lai aprakstītu indivīda iekšējo, emocionālo stāvokli vai krīzi, kas veidojas savstarpēji saduroties psiholoģiskajiem un sociālajiem aspektiem. Kā zināms, identitātes krīze bieži tiek attiecināta uz pusaudžu attīstības vecumposmu, kad konkrēta sociāla loma vēl nav izveidojusies un jaunietis ir vairs nav bērns, bet arī vēl netiek atzīts kā pieaugušais.⁹

Oksfordas socioloģijas vārdnīcā, aprakstot dažādas termina „identitāte” izpratnes atšķirīgās socioloģijas skolās, secināts, ka mūsdienu socioloģijā nevar runāt par vienotu identitātes definīciju. Jēdziens tiek attiecināts gan uz cilvēka pašizpratni par savu būtību, sajūtām un viedokļiem par sevi, gan arī reizēm tiek pieņemts, ka identitāte nāk no gaidām (*expectations*) par nākotnes sociālajām lomām, kuras mēs pieņemam, tādējādi identitāte veidojas savstarpējas socializācijas (*socialization*) procesā.¹⁰

Vācu izcelsmes britu psihologs Peters Vainraihis (*Peter Weinreich*) norāda, ka cilvēka identitātes veidošanās ir lielā mērā balstīta bērnības perioda pieredzē, kā arī identifikācijā¹¹ un saskarē ar citiem cilvēkiem – vecākiem, ģimenes locekļiem, vienaudžiem, apbrīnotām personām.¹² Viņš arī atsaucas uz norvēģu rakstnieka un sociālantropoloģijas profesora Tomasa Hillanna Ēriksena psihodinamisko pieeju, kas identitāti definē kā cilvēka izpratni par savu pagātņi, to kas cilvēks šobrīd ir savās un citu acīs, kā arī cilvēka nākotnes gaidas. Saskaņā ar psiholoģijas teorijām, procesam, kura laikā veidojas izpratne par identitāti, galvenokārt būtu jānotiek pusaudža vecumā. Šī procesa laikā bērnam nepieciešams resintezēt iepriekšējās identifikācijas pazīmes prasībām, kurām viņam jāatbilst, lai iekļautos tajā sabiedrībā, kurai šis bērns pieder. Kanādiešu psihologs Džeimss Marsija (*James Marcia*) attīstīja un papildināja Ēriksena ideju. Viņš argumentēja, ka pusaudža identitāti veido divas daļas – krīze (laiks, kad mainās cilvēka vērtības) un izvēle (*commitment*). Marsija definē krīzi kā apvērsuma laiku, kad vecās vērtības tiek pārvērtētas. Krīzes iznākums agrāk vai vēlāk

⁸ Marshal, Gordon. *Oxford Dictionary of Sociology*. 293.lpp.

⁹ Turpat, 296. lpp.

¹⁰ Turpat.

¹¹ Identifikācija - no angļu *identification* – tāpatības konstatēšana, kaut kā pazīšana, atpazīšana, sazīmēšana. Psiholoģijā process, kurā cilvēks savās jūtās, domās un darbībā apzināti vai neapzināti pārņem cita cilvēka raksturīgākās īpašības vai arī mēģina tās attēlot, izspēlēt. *Svešvārdu vārdnīca*.

¹² Weinreich, Peter, Wendy Saunderson. *Analysing Identity: Cross-Cultural, Societal and Clinical Contexts*. Oxford, Routledge, 2003. 7. lpp.

novēd pie izvēles izdarīšanas par labu kādai vērtībai vai lomai sabiedrībā. Džeimss Marsija izdala 4 stāvokļus identitātes attīstībā:

- **identitātes difūzija** (*Identity diffusion*) – stāvoklis, kurā pusaudzis vēl neizprot izvēles izdarīšanas nepieciešamību, to vēl nav veicis un arī nemēģina darīt;
- **identitātes ierobežošanās** (*Identity foreclosure*) – stāvoklis, kurā pusaudzis šķietami izrāda vēlmi veikt izvēli par labu kādai lomai vai vērtībai nākotnē. Pusaudži šajā stāvoklī vēl nav piedzīvojuši identitātes krīzi. Viņi ir tendēti darīt to, ko no viņiem sagaida citi (piemēram ļaut vecākiem izvēlēties studiju programmu) kā arī nav apzinājušies iespējas, kas viņiem tiek piedāvātas;
- **identitātes moratorijs**¹³ (*Identity moratorium*) – stāvoklis, kurā pusaudzis piedzīvo identitātes krīzi, pēta piedāvātās iespējas, ir gatavs veikt izvēli, bet to vēl nav izdarījis;
- **identitātes sasniegšana** (*Identity achievement*) – stāvoklis, kurā pusaudzis ir pārdzīvojis identitātes krīzi un veicis izvēli par labu identitātes izpratnei (lomai sabiedrībā, vērtībām).¹⁴

Šīs teorijas centrālā ideja ir tāda, ka cilvēka izpratni par identitāti nosaka viņa veiktās izvēles, kas saistītas ar dažādām personības un sociālajām iezīmēm. Identitāte sevī iekļauj:

1. seksuālās orientācijas adaptāciju;
2. mērķu un ideālu nostādīšanu;
3. aroda (karjeras) izvēli.

Psihologs atzīmē, ka persona ar attīstītu identitāti spēs definēt savas stiprās un vājās puses un uzsvērt savu individualitāti, savukārt personai ar mazāk attīstītu identitātes sajūtu to paveikt būs grūtāk.¹⁵

Spāņu sociologs Manuels Kastels (*Manuel Castells*) uzskata, ka identitāte ir cilvēku pieredzes avots, viņš uzsver, ka cilvēka identitāte ir jānodala no cilvēka lomas sabiedrībā.

¹³ Moratorijs – no latīņu *moratorius* - tāds, kas aiztur, aizkavē.

¹⁴ *Identity Status Theory (Marcia)*.Pieejams: <http://www.learning-theories.com/identity-status-theory-marcia.html> [skatīts 19. mar. 2015.]

¹⁵ Turpat.

Cilvēka lomu (māte, basketbolists, smēķētājs, strādnieks) nosaka sabiedrības struktūra un sabiedrības normas, savukārt identitāte ir cilvēka esības pirmavots.¹⁶

Savukārt latviešu pētnieks Aivars Tabuns atsaucas uz Hārvardas universitātes Vezerhedas Starptautisko attiecību iniciatīvas grupu (*Weatherhead Initiative in International Affairs*), kas klasificē astoņus identitāti raksturojošus parametrus:

- Atzīšana (*recognition*) – raksturo pakāpi, kādā grupa akceptē noteiktu sociālo identitāti, un pakāpi, kādā valsts atzīst noteiktu sociālo identitāti;
- Ekskluzivitāte (*exclusivity*) – raksturo pakāpi, kādā noteikta sociālā identitāte ir nesavienojama ar citu sociālo identitāti;
- Primordialitāte (*primordiality*) – dažas identitātes tiek interpretētas kā izvēlētas (*chosen*), bet citas kā būtiskas un nemainīgas (*primordial*);
- Entativitāte (*entativity*) – raksturo pakāpi, kādā citi, pārsvarā “nepiederošie” (*outsiders*), uztver grupas kā reālas (*real*), dabiskas (*natural*), nevis kā pieņemtas, patvaļīgas (*arbitrary*);
- Statuss (*status*) – raksturo identitātes novērtējumu (pozitīva, neitrāla vai negatīva identitāte; kā kaut kas tāds, ar ko var lepoties vai kaunēties). Statusu var mērīt no vairākām perspektīvām – no grupas iekšienes (*ingroup*), ārienes (*out-group*), kā arī no valsts viedokļa;
- Iekšgrupu labvēlība/ārupusgrupu naidīgums (*in-group favoritism/out-group hostility*) – raksturo piederību grupai (*groupness*), veicina iekšgrupas labvēlību vai naidīgumu;
- Pretenzijas (*claims*) – raksturo prasības, kādas tiek izvirzītas indivīdiem, to daļībai identitātes grupā; kādas ekonomiskās vai citas intereses tiem nākas upurēt;
- Mērķi/nodomi (*goals/purposes*) – nosaka grupas mērķus un nodomus, piemēram, vai etniskā identitāte ietver suverenitātes vai citas atzīšanas formas.¹⁷

¹⁶ Castells, Manuel. *The Power of Identity*. Oxford, Blackwell, 2010. 7.lpp.

¹⁷ Tabuns, Aivars. Identitāte, etniskās attiecības, valoda un kultūra. *Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits*. Rīga, Latvijas Universitāte, 2010. 257.-258.lpp.

1.2. Etniskums, etniskā identitāte un stereotipi

Identitātes pētījumu problemātikā liela nozīme tiek atvēlēta etniskumam.

Etniskums – tautas apziņa, ka tai ir sava kultūras identitāte. Etniska grupa – grupa vai sabiedrība, kas bieži vien balstīta uz tradicionāli kopīgu valodu, kultūru, reliģiju un paražām. Tām var būt vai nebūt kopīga teritorija, ādas krāsa vai izcelsme.¹⁸

Etniskā identitāte – pakāpe, līdz kurai cilvēks identificē sevi ar kādu etnisko grupu vai grupām. Piederības sajūta etniskajai grupai, iekļauj sevī domāšanu, uztveri un rīcību kā šīs grupas loceklim. Etniskā identitāte ir nodalāma no personas individuālās identitātes, tomēr tās viena otru var ietekmēt. Varētu izdalīt četras galvenās identitātes sastāvdaļas:

- etniskā apziņa (*Ethnic awareness*) – izpratne par savu un citām grupām;
- etniskā pašidentifikācija (*Ethnic self-identification*) – savas grupas apzīmējums, nosaukums;
- etniskā attieksme (*Ethnic attitudes*) – attieksme pret savu un citām grupām;
- etniskā uzvedība (*Ethnic behaviors*) – grupai raksturīgie uzvedības modeļi.¹⁹

Liela nozīme identitātes attīstībā ir arī stereotipiem. Termins **stereotips** (στερεότυπος) nāk no grieķu vārdiem στερεός (stereos), "ciets, stingrs" un τύπος (typos), "iespaids, nospiedums" kopā veidojot "stingrs nospiedums."²⁰ Tas ir vispārinājums par cilvēku vai cilvēku grupu. Tie veidojas, kad cilvēks nespēj vai nevēlas aptvert visu informāciju, kas nepieciešama, lai objektīvi spriestu par personu vai situāciju. Tāpat stereotipi var slēpt bailes – cilvēks baidās no nezināmā, tāpēc trūkstošā informācija tiek aizklāta ar stereotipiem.²¹

Norvēģu rakstnieks un sociālantropoloģijas profesors Tomass Hillanns Ēriksens darbā „Ethnicity and Nationalism” raksta, ka stereotipus sabiedrībā uztur gan dominantās²², gan vājākās grupas un tie eksistē gan sabiedrībās ar spēka līdzsvaru, gan sabiedrībās, kur ir izteikta

¹⁸ Etniskums. Adikiopi Ovens u.c *Ideju vārdnīca*. Rīga, Zvaigzne ABC, 1999. 147. lpp.

¹⁹ *Ethnic Identity*. Pieejams: https://www.uky.edu/Classes/FAM/357/fam544/ethnic_identity.htm
https://www.uky.edu/Classes/FAM/357/fam544/ethnic_identity.htm [skatīts 20. mar. 2015.]

²⁰ Social Sterotype. Pieejams: http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Social_stereotype.html
[skatīts 18. mar. 2015.]

²¹ Hesse, Petra. *Stereotypes Mask Feelings of Fear*. Pieejams: <http://www.medialit.org/reading-room/stereotypes-mask-feelings-fear> [skatīts 21. mar. 2015.]

²² Dominants - dominējošs, tāds, kas nomāc citus, kas ir pārsvarā pār citiem. *Svešvārdu vārdnīca*. 167. Lpp.

dominantā grupa. Sabiedrībās, ar vairākām etniskām grupām eksistē etniskie stereotipi, turklāt indivīdi, kuri neizmanto šos stereotipus, uzskatāmi par izņēmumiem.²³

Etniskie stereotipi ir samērā noturīgi, vērtējumu ietveroši priekšstati par dažādu etnosu un etnisko kopību grupu pārstāvju tikumiem, garīgajām un fiziskajām īpašībām.²⁴ Tie ir viens no etniskās identitātes aspektiem. T. H. Ēriksens uzskata, ka stereotipu noturību un nozīmi komunikācijā ietekmē šādi faktori:

- stereotipi ļauj indivīdam ieviest viņam saprotamu sabiedrības modeļa sistēmu. Cilvēki tiek iedalīti grupās pēc vienkāršiem kritērijiem;
- stereotipizācija ļauj noteikt privilēģijas sabiedrības resursu sadalē. Negatīvi stereotipi, kas attiecas uz kādu grupu, padara šo grupu par mazāk privilēģētu;
- stereotipiem ir liela nozīme grupas robežu noteikšanā, kas īpaši ir svarīgi dominējošām grupām. Piemēram vīrieši mēdz uzsvērt to, ka viņi ir spēcīgāki kā sievietes, uz fiziskiem darbiem norādot, ka tas ir vīru darbs;
- dominējošā grupa var izmantot stereotipus, lai kavētu vājākās grupas intelektuālo attīstību.²⁵

Etniskās identitātes lomu personības attīstībā ir analizējis arī šveiciešu psihologs Žans Piažē (Jean Piaget). Viņš etniskās identitātes veidošanā uzskaita trīs etapus:

- 6-7 gadu vecumā bērns apgūst pirmās fragmentārās, nesistemātiskās zināšanas par etnisko piederību. Šajā vecumā galvenā nozīme ir ģimenei;
- 8-9 gados bērns jau sevi identificē ar savu etnisko grupu, ar vecāku tautību, dzimto valodu. Sāk veidoties nacionālās jūtas;
- jaunākajā pusaudža vecumā – 10 līdz 11 gadi – etniskā identitāte veidojas jau pilnībā, uztverot dažādu tautu īpatnības un kultūras specifiku.²⁶

No iepriekš teiktā var secināt, ka etniskās identitātes veidošanās procesā īpaši svarīgi ir pirmie skolas gadi un apkārtējo cilvēku ietekme, savukārt vēlāk, ņemot vērā, ka mūsdienu

²³ Eriksen, Thomas Hylland. *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives: Third Edition*. London, Pluto Press, 2010. Pieejams: <http://folk.uio.no/geirthe/Ethnicity3.html> [skatīts 18. mar. 2015.]

²⁴ Stereotips. Svešvārdu vārdnīca. 752. Lpp.

²⁵ Eriksen, Thomas Hylland. *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives: Third Edition*.

²⁶ Jakoba, Ilzīte, Līga Paula. *Latviskā identitāte latviešu skatījumā*. Sociālo zinātņu fakultātes raksti I. 2011. 154.lpp.

globalizācijas apstākļos etnisko identitāti uzturēt kļūst aizvien grūtāk, tās saglabāšanā svarīga ir indivīda līdzdarbošanās un aktivitātes.²⁷ Pie šādām aktivitātēm var pieskaitīt, piemēram, iedziļināšanos tautas kultūrā, etnogrāfisko muzeju apmeklējumus un iesaistīšanos kultūras dzīvē vispār. Etniskajai identitātei, atšķirībā no ar etnisko piederību nesaistītiem pilsoņu kariem, ir nozīme etniskajos pilsoņu karos, jo reti kurš etniskā pilsoņu karā cīnīsies pretējās etniskās grupas pusē. Tāpat etniskajai identitātei ir liela nozīme etnisko un starpkultūru konfliktu attīstībā. Ja salīdzina ideoloģisko identitāti, reliģisko identitāti un etnisko identitāti, tad ideoloģiskā identitāte ir maināma visvienkāršāk, savukārt etnisko identitāti mainīt ir gandrīz neiespējami.²⁸

1.3. Nacionālās, reģionālās un lokālās identitātes konceptu raksturojums

Būtisks kolektīvas identitātes aspekts ir **nacionālā identitāte**, kas ir sociāli veidota mentāla struktūra, kas raksturo kādu komunikācijas kopien²⁹, tā ir piederība valstiskam veidojumam.³⁰

Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēs 2012. - 2018. gadam nacionālā identitāte definēta kā personas identitātes sastāvdaļa, kas vieno to ar citām personām, kurām ir līdzīgas nacionāli kulturālās pazīmes. Valoda, vērtību, uzvedības modeļu, kultūras simbolu kopums, sociālā atmiņa ir pamats, uz kura tiek veidota un uzturēta cilvēka piederība nācijai, nācijai piederīgo savstarpējā vienotība. Nacionālā identitāte ietver ideju par ikvienas nācijas unikalitāti, bet ne pārākumu, atšķirību no citām nācijām, ideju par nācijai piederīgo cilvēku savstarpējo kopību un ideju par nācijas nepārtrauktību.³¹

Nacionālo identitāti var uzskatīt par institucionāli nozīmīgāko identitāti, jo tā definē indivīda valstisko piederību pilsonības institūcijai un apvieno valsts iedzīvotājus. Citas identitātes pazīmes fragmentējas un kombinējas visdažādākajos variantos. Tās ir lielākā mērā

²⁷ Turpat, 157.lpp.

²⁸ Kaufmann, Chaim. *Possible and Impossible Solutions to Ethnic Civil Wars*. International Security, Vol. 20, No.4. MIT Press, 1996. 141. lpp.

²⁹ Šķilters, Jurgis. Nacionālā identitāte semantiskajā telpā. *Nacionālās identitātes komunikācija latvijas kultūras telpā*. Rīga, Latvijas universitātes sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011. 5. lpp.

³⁰ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 41.lpp.

³¹ Latvijas Republikas Kultūras ministrija. *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012–2018)*. Apstiprinātas ar Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojumu Nr.542. 2011.gada 20.oktobrī

atkarīgas no indivīda brīvās gribas.³² Ir dažādas nacionālās identitātes izpausmes formas: valoda, vizuālā māksla, arhitektūra, žesti u.c. Būtiski ir skaidri nošķirt valodu un identitātes kopieni, jo ir iespējamās dažādas identitātes kopienas, kas lieto vienu valodu (kā piemēru var saukt Vāciju un Austriju, kurās abās tiek izmantota vācu valoda ar nelielām niansēm) un ir iespējama arī viena identitātes kopiena ar dažādu valodu lietojumu (piemēram, Beļģijā ir trīs oficiālās valodas – franču, vācu un flāmu, taču tautība ir vienojoša), taču dažās identitātēs kopienās valoda ir viena no svarīgākajām identitāti veidojošajām komponentēm.³³ Šajā kontekstā var pieskaitīt arī latviešu nacionālās identitātes kopieni, kur sevišķi liela nozīme valodai bija nacionālās atmodas laikā virzoties pretī neatkarības atjaunošanai. Jāņem vērā, ka, lai gan valoda ir nozīmīgākā no identitātes izpausmes formām, tā nav ne autonoma, ne arī vienīgā identitātes izpausmes forma – tikai ar valodu vien nav iespējams saglabāt nacionālo identitāti. Nepieciešams kultivēt arī nacionālo pašapziņu, kolektīvās piederības sajūtu, kas balstīta kopīgā pieredzē.

Latviešu socioloģe Anna Stepčenko runājot par nacionālo identitāti uzsver jēdziena „kopīgais” nozīmi. Būtiskākais kopīgais kā identitātes pamats ir kopīga telpiskā lokalizācija (vieta), cilvēku kopiena, institūcijas (valsts vara, izglītība, ģimene, reliģija, profesijas), valoda, simboli, sadzīviskas normas. Savukārt attiecinot kopīgumu uz nacionālas valsts pilsoņu kopumu, parādās tāda likumsakarība, ka līdzās vairākām kopīgām pazīmēm pat vienā cilvēku kopumā parādās atšķirības pazīmes, kas diferencē identitāti. Gan indivīds, gan sociālas grupas ir vairāku identitāšu sakopojums.³⁴

Nacionālas valsts ietvarā Stepčenko izvirza šādus svarīgākos identitāti veidojošos determinantus:

- Kopīga dzīvesvieta mērogā no valstiskas piederības līdz ielai un mājai pilsētā vai ciemā;
- Institucionalizētas varas telpa, kurā nākas dzīvot;

³² Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 62.lpp.

³³ Šķilters, Jurgis. Nacionālā identitāte semantiskajā telpā. *Nacionālās identitātes komunikācija latvijas kultūras telpā*. 11. lpp.

³⁴ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 44.-45.lpp.

- Sociālā diferenciācija, kas raksturojama kā sociāla stratifikācija³⁵ un piederīa noteiktam sociālam slānim ir būtisks identitātes pamats;
- Vērtīborientācija un ar to saistītais dzīvesstils kā cilvēkus vienojošais vai distancējošais identitātes faktors.³⁶

Kopumā latviešu identitāte pēcpadomju periodā ir piedzīvojusi būtiskas satura un jēgas transformācijas. Padomju periodā latviskās kultūrintitātes nosargāšana nelabvēlīgajos politiskajos un sociālajos apstākļos nozīmēja etniskā statusa saglabāšanu, pretestību atklātajai un slēptajai rusifikācijai. Atmiņas par 1918. gadā proklamēto Latvijas valsti ļāva latviešiem saglabāt zināmu imunitāti pret padomju ideoloģiju, un uzturēja ideālu, pēc kā tiekties. Vēsturiski pašidentifikācijā ar savu tautu latviešiem svarīgāko vietu ieņem valoda, zeme un tradicionālā kultūra. 20. gs. piedzīvotās netaisnības, it īpaši nacionālo jūtu pazemošana un rusifikācija padomju periodā, latviešiem radīja bailes, ka nācija beigs pastāvēt, un izveidoja t.s. minoritātes kompleksu. Tas 90. gados izraisīja negatīvu attieksmi pret Latvijas politiskās nācijas ideju un sekmēja pašnorobežošanās tendences. Padomju Savienības sabrukums un Latvijas valsts atjaunošana radīja daudzas sociālā statusa un aroda pārmaiņas, kas atstāja ietekmi uz cilvēku individuālajām un kolektīvajām identitātēm, tādējādi radot to krīzes. Arī jaunsastaptā pēcpadomju zemes un kapitālisma ikdienišķā realitāte – sociālā noslāņošanās, lielas iedzīvotāju daļas dzīves līmeņa pazemināšanās, piedzīvotā nabadzība, bezdarbs, noziedzības pieaugums, agrākās vērtību sistēmas sairums – ārdīja vecās un formēja jaunas identitātes.³⁷

Tomēr latviskās identitātes kontekstā, jau 1999. gadā varēja runāt par globalizācijas ietekmi. Latviešu sociologs Tālis Tisenkopfs raksta, ka latviskā identitāte piedzīvo nebijušu krīzi. Tā izpaužas kā augoša pretruna starp individuālo identitāšu brīvību un vēlmi, un nepieciešamību saglabāt kopējo latvisko identitāti. To padziļina globalizācija, kas noārda robežas, kurās konstruētas līdzšinējās un tradicionālās identitātes. Desmit gadus pēc

³⁵ Stratifikācija – sabiedrības dalījums relatīvi nošķirtos slāņos, šķirās kastās, statusa grupās. Svešvārdu vārdnīca, 755.lpp.

³⁶ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 45. lpp.

³⁷ Kaprāns, Mārtiņš, Vita Zelče. Identitāte, sociālā atmiņa un kultūras trauma. *Pēdējais karš: Atmiņa un traumas komunikācija*. Rīga, LU SZF SPPI, 2010. 14.-15.lpp.

neatkarības atgūšanas daudzus ekonomiskos un kultūras procesus Latvijā vairs nenosaka latviskā identitāte, bet globālais tehnoloģijas, finanšu, preču un informācijas tirgus.³⁸

Savukārt balstoties uz Ritmas Rungules un Ilzes Koroļovas pētījumu, latviešu jauniešu etniskās piederības apzināšanās sakrīt ar piederības jūtām Latvijas valstij – tātad pārklājas nacionālā un etniskā identitāte. Šīs identitātes viena otru balsta un pastiprina.³⁹

Savdabīgas identitātes izpausmes formas ir arī **reģionālā un lokālā identitāte**.

Pirms var runāt par reģionālo identitāti, ir jādefinē, kas ir **reģions**. Grāmatas „Ad Locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja” autori atsaucas uz britu politikas zinātnieku Maiklu Kītingu (*Michael Keating*), kurš definējot reģionu uzsver trīs reģiona īpašības/aspektus:

- reģions ir noteikta teritorija, kur notiek dažādi funkcionālie procesi;
- reģions ir institucionāla sistēma, kas izpaužas vai nu kā reģionāla pārvaldība, vai citas (piem., centrālās valdības noteiktas) varas institūcijas;
- tas var būt aģents valsts nacionālajā politikā un pat ārpolitikā, cenšoties sasniegt kādus sociālus vai ekonomiskus mērķus.⁴⁰

Somu politikas zinātnieks Ansi Pāsi (*Anssi Paasi*) norāda, ka galvenais jautājums, lai izprastu reģionālo identitāti nav tas, kā individuālais un sociālais tiek integrēts telpā, bet gan kā sociotelpiskais (*socio-spatial*) var tikt konceptualizēts individuālā/kolektīvā veidošanā. Reģionālā identitāte ir uzskatāma par galveno elementu procesā, kurā reģions kļūst par sociālu/politisku telpu, bet ir grūti skaidrot, no kā šī identitāte sastāv un kā tā iespaido sabiedrību/kolektīvu.⁴¹ Reģionālās identitātes naratīvi balstās uz dažādiem elemendiem: idejām par dabu, ainavu, ēkām, kultūru, etniskumu, dialektiem, ekonomisko attīstību/recesiju stereotipiem par cilvēkiem un sabiedrību (gan par „mums” gan par „viņiem”), īstiem un izdomātiem stāstiem, utopijām un atšķirīgiem elementiem par cilvēku identifikāciju. Šie

³⁸ Tisenkopfs, Tālis. Latviskā identitāte gadsimta izskaņā. Es, citi, mēs. Pieejams:

[http://www.diena.lv/arhivs/latviska-identitate-gadsimta-izskana-es-citi-mes-10570716](http://www.diena.lv/arhivs/latviska-identitate-gadsimta-izskana-es-citi-mes) [skatīts 28. mar. 2015.]

³⁹ Rungule, Ritma, Ilze Koroļova. Latvijas jauniešu sociāli teritoriālā piederība: etniskā un nacionālā identitāte. *Identitātes. Kopienas. Diskursi*. Rīga, Latvijas Universitāte, 2012. 40.lpp.

⁴⁰ Zobena, Aija, Miķelis Grīviņš, Jurijs Ņikišins. Vieta, identitāte un Rīcībspēja. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 11.lpp.

⁴¹ Paasi, Ansi. Region and Place: Regional identity in question. *Progress in Human Geography*, vol. 27, issue 4. SAGE publications, 2003. 476.-477.lpp.

elementi tiek izmantoti praksēs, rituālos un diskursos, lai konstruētu vairāk vai mazāk noslēgtu iedomātu sabiedrību naratīvus.⁴²

Saistot terminus „reģions” un „identitāte”, ir svarīgi nošķirt reģiona identitāti no reģionālās identitātes, jeb reģionālās apziņas. Pirmā attiecas uz tām dabas un kultūras un iedzīvotāju īpašībām, kuras lieto zinātniskajās, politiskajās, kultūras, mārketinga, administrācijas un citos diskursos un klasifikācijās, lai atšķirtu vienu reģionu no otra. Otrā norāda uz cilvēku daudzveidīgo identificēšanos ar institucionālām praksēm, diskursiem un simboliem, kuri veido reģionu. Šo spriedumu galvenā ideja ir tā, ka reģionālā identitāte ir jāmeklē reģiona iekšienē, nevis novērojot no ārienes. Tātad galvenais reģionālās identitātes pētīšanas jautājums ir nevis kā to definēt, bet ko domā paši cilvēki, runājot vai rakstot par reģionālo identitāti.⁴³

Salīdzinot nacionālo un reģionālo identitāti ir jāņem vērā dažas likumsakarības:

- Dažas nacionālās un reģionālās identitātes pazīmes un simboliskās zīmes vienas valsts iedzīvotājiem pilnīgi sakrīt, piemēram, valsts himna, pilsoniskā piederība, karogs, valsts svētki, valsts valoda (oficiālā);
- Vairākas nacionālās un reģionālās identitātes pazīmes vienas valsts iedzīvotājiem ir līdzīgas, jo dzīve rit telpiski tuvu līdzīgos dzīves apstākļos;
- Vienas valsts ietvaros nacionālā un reģionālā identitāte atšķiras pēc teritoriālā apjoma. Reģionālās identitātes kvantitatīvais un saturiskais apjoms ir mazāks par nacionālās identitātes apjomu;
- Individualizācijas tendence liek veidot un akcentēt savas lokālās identitātes īpatnības, atšķirības zīmes un pazīmes. Piemēram katram Latvijas reģionam un apdzīvotai vietai ir savs nosaukums, ģērbonis un citas atšķirības zīmes;
- Vairāki faktori noteikuši to, ka Latvijas piecu plānošanas reģionu (Kurzemes, Zemgales, Vidzemes, Latgales un Rīgas) ekonomiskā un sociālās attīstības līmenis, un politiskās pārvaldības kvalitāte ir atšķirīga.⁴⁴

⁴² Turpat. 477. Lpp.

⁴³ Zobena, Aija, Miķelis Grīviņš, Jurijs Ņikišins. Vieta, identitāte un Rīcībspēja. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 11.-12.lpp.

⁴⁴ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 59.-60.lpp.

Lokāls – saistīts ar noteiktu teritoriju, tai raksturīgs, vietējs.⁴⁵ Lokālās identitātes veidošanās procesā tieši kopīga dzīvesvieta ir ļoti svarīgs elements. Kopīga dzīvesvieta, kopīgas normas un tiesa, kopīga reliģija/draudze tiek sākotnēji identificēti kā sociālas grupas kopīgas identitātes pamatelementi.⁴⁶ Anna Stepčenko atsaucas uz vācu sociologu Georgu Zimmelu (*Georg Simmel*), kurš ir uzsvēris fiksācijas telpā, jeb iesakņošanās kādā vietā, kas rada drošības un stabilitātes sajūtu pretstatā nemieram un nedrošībai vietai nepiesaistītā bezsakņu eksistencē, nozīmi.⁴⁷ Kopīgi apdzīvota teritorija un veids, kā šai teritorijā tiek iegūti iztikas līdzekļi, kā dabas vide ietekmējusi cilvēku raksturu, kā ritualizēts dzīves ritums var veidot kopības apziņu un/vai jūtas, kas izslēdz citādo – svešinieku – atzīšanu par savējiem pat tad, ja viņi pārnākuši uz dzīvi šajā teritorijā no cita reģiona pirms vairākiem gadu desmitiem vai pat simtiem. Piemēram ienācēji Vidzemes jūrmalas mazpilsētā 2010. gadā saka, ka par spīti tam, ka viņi tur ienākuši pirms vairākiem gadu desmitiem, jūtams, ka viņi par savējiem netiek atzīti. Lokālā identitāte šajā gadījumā ir konstruējusi robežas, kas marķē iesakņošanās dziļumu.⁴⁸

Amerikāņu pētnieces Kristina Morana (*Kristin Moran*) un Līva Čanga (*Leeva Chung*) runā par globalizācijas ietekmi uz lokālās identitātes veidošanos. Bērni visā pasaulē aug globalizētā vidē, kuru ietekmē dažādi faktori, piemēram, tehnoloģijas, popkultūra un internets. Nozīmīgs identitātes attīstību ietekmējošs aspekts ir arī televīzijas programmu internacionalizācija.⁴⁹ Ņemot vērā, ka Rietumiem raksturīgie televīzijas žanri dominē arī globālajā tirgū, tas, ka bērni daudz skatās Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) veidotās programmas, bez šaubām ietekmē to, kā viņi izprot sevi un apkārtējo vidi. Rezultātā jaunās bērnu paaudzes attīsta jaunu identitātes paveidu – sakausējumu starp globālo identitāti un lokālo identitāti, kas spēj šķērsot jebkādas etniskās vai kultūras robežas.⁵⁰ Pētnieces spriež, ka mūsu identitātes ir konstanti mainīgas un nav statistiski lielumi. Televīzijas loma vēl vairāk sarežģī identitātes izpratni 21. Gadsimtā, sevišķi, bērniem saskaroties ar kultūras ziņā

⁴⁵ Lokāls. Svešvārdu vārdnīca. 443. lpp.

⁴⁶ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 45.lpp.

⁴⁷ Turpat.

⁴⁸ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācija interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 45.lpp.

⁴⁹ Moran, Kristina C., Leeva C. Chung. *Global or Local Identity? A theoretical analysis of the role of Viacom on identity formation among children in an international context*. Global Media Journal, Vol. 7. Issue 12. 2008.

Pieejams: <http://lass.purduecal.edu/cca/gmj/sp08/gmj-sp08-moran-chung.htm>, [skatīts 2. mai. 2015.]

⁵⁰ Turpat.

neskaidru saturu. Faktiski, kad bērniem tiek piedāvātas tā sauktās ne-lokālas (*non-local*) identitātes, viņiem var rasties grūtības tās salīdzināt. Rezultātā rodas vajadzība justies piederīgiem pie tādas globālās identitātes formas, kas tiek dēvēta par „foršo” (*cool*), jo ierastajā savā „neforšajā” (*uncool*), garlaicīgajā lokālajā piederībā viņi jūtas nedroši.⁵¹

Savukārt runājot par globālo identitāti 21. gadsimta kontekstā jāmin arī virtuālā identitāte. **Virtuālā identitāte** ir tas, kā mēs izskatāmies un prezentējam sevi interneta vidē. Virtuālā telpa dod lielāku brīvību identitātes konstruēšanā salīdzinājumā ar reālo dzīvi.⁵² Tiešsaistes virtuālajās sabiedrībās (čatos, tiešsaistes spēlēs) virtuālā identitāte kalpo kā cilvēka radīts tilts starp fizisko personu un virtuālo personu, ko citi lietotāji redz savos datoru ekrānos.⁵³ Interneta dotās iespējas – gan tiešsaistes videospēles, gan interneta forumi, gan sociālie portāli – ļauj cilvēkiem identificēties savā starpā ignorējot jebkādas ģeogrāfiskās robežas, attālumus un etniskās piederības.⁵⁴ Virtuālā komunikācijas telpa savā būtībā ir atteikusies no ģeogrāfiskās atrašanās vietas kā piederības sajūtas veicinātājas funkcijas. Ģeogrāfijai kā zināšanu kopumam ir tikai mentāla, ne vairs fiziska nozīme. Piederību virtuālajai videi galvenokārt rada kopīgu nozīmju rašanās un mijiedarbības procesi, kuros tās rodas.⁵⁵ Piederība virtuālajai videi savā ziņā arī konfliktē ar lokālo identitāti, jo internets pēc savas būtības ir globāls tīkls, līdz ar to, līdzīgi kā televīzija, var ietekmēt jaunu identitātes sakausējumu veidošanos.

Gan lokālās, gan nacionālās identitātes veidošanās var ietekmēt indivīda attīstību, tomēr nav pilnīgi skaidrs kādu iespaidu uz nacionālo identitāti lokālā piederība atstāj Latvijas gadījumā. Līdz ar to šajā darbā tiek meklēta saikne starp lokālo piederību un nacionālo identitāti.

⁵¹ Turpat.

⁵² *Kas ir virtuālā identitāte?* Pieejams:

http://www.drossinternets.lv/upload/did2011/skolotajiem_internets_tava_dzive_2011.pdf, [skatīts 1. mai. 2015.]

⁵³ *Virtual identity*. Pieejams: http://www.webopedia.com/TERM/V/virtual_identity.html [skatīts 1. mai. 2015.]

⁵⁴ Wise, Deborah L. *Virtual Identity: How Virtual Worlds Affect Identity*. Pieejams:

http://debwisec.com/Matrix_2_files/wise_virtualidentity_presentation.pdf [skatīts 1. mai. 2015.]

⁵⁵ Borodkina, Ilze. Nacionālā identitāte virtuālajā komunikācijas vidē: Miljons.com gadījums. *Nacionālās identitātes komunikācija latvijas kultūras telpā*. Rīga, Latvijas universitātes sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011. 100. lpp.

2. Telpas un vietas jēdzienu teorētiskie aspekti

2.1. Telpa un vieta un vieta teorētiskā skatījumā

Telpa un vieta ir koncepti, kas veido cilvēku izpratni par mūsu novietojumu pasaulē.

Telpa un laiks ir vispārēja indivīda, sociālo grupu un sabiedrības eksistences forma.⁵⁶ Visi notikumi, dzīvības, cilvēkdzīves norises ir saistītas ar telpas un laika universālām uztveres strukturācijas formām. Telpas īpašības var ietekmēt cilvēku rīcību, savukārt, cilvēku rīcība atstāj pēdas, nospiedumus telpā. Telpas kvalitātes un cilvēka raksturs mijiedarbojas, savstarpēji kvalitatīvi ietekmējot vienu otru.⁵⁷

Telpas kontekstā svarīgs koncepts ir arī robežas, kas nozīmē to, kā dabas veidojumi vai sociālas konstrukcijas telpu sadala dažāda lieluma teritorijās. Dabiskās robežas ir upes, jūras, okeāni, kalni, tuksneši, meži, kas ir dabiski pārvietošanos iespējas ietekmējošie šķēršļi. Cilvēku veidotās robežas ir sociālas konstrukcijas, kuras saistībā ar telpas sadalījumu var būt kaut kādā mērā saskanīgas ar dabisko telpas parcelēšanu.⁵⁸ Telpas sadalīšana, kuru veic cilvēki, vienmēr ir saistīta ar īpašumtiesībām (gan valstiskā, gan individuālā līmenī) un varas aspektiem, kam kāda teritorija, zemes platība un citi resursi pieder un kas šai teritorijā īsteno varu – izdos likumus, rīkojumus, plānos, organizēs un kontrolēs.⁵⁹

Vieta ir sociāli un individuāli nozīmīga telpas daļa, ko veido attieksmes, kas izveidojušās cilvēka (vai kopienas) pieredzē vietai piešķirtās nozīmes, piederība un ikdienas telpiskās prakses.⁶⁰ Domājot par vietu, kura spēj cilvēkā raisīt piesaisti un piederības sajūtu un būt daļa no identitātes, 20. Gadsimta 70. gados radās humānistiskais/fenomenoloģiskais skatījums, kuru pārstāv tādi ģeogrāfi kā Edvīns Relfs (*Edwin Relph*) un Ji-Fu Tuans. Fenomenoloģiskā virziena pārstāvji norāda, ka tieši cilvēka emocionālā piesaiste, simboli

⁵⁶ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācijas interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 41.lpp.

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Parcelēt – zemi sadalīt paralēlēs. Svešvardu vārdnīca. 561. lpp.

⁵⁹ Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācijas interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 43.lpp.

⁶⁰ Lāce, Ilze. Cilvēks un vieta: Tēmas nozīmīgums Latvijas socioloģijā. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 22.lpp.

nozīmes, kuras cilvēks piešķir fiziskiem objektiem telpā, pārvērš šo kopumu par personiskas pieredzes vienību – vietu.⁶¹

Kopumā vietas jēdziens sociālajās zinātnēs ir jēgpilns, ar sociāliem tēliem un praksēm piesātināts cilvēka rīcības lauks, kas tiek pretstatīts telpai – abstraktam, fizikāli ģeometriskam jēdzienam. Vieta ir jēgpilna telpiska vienība neatkarīgi no teritoriālā mēroga, tātad par to un tajā esošajām sakarībām var runāt neatkarīgi no tā, vai tā ir tuvējā apkārtnē, reģions, valsts vai kāda cita telpa, kuru piepilda cilvēka piešķirtās nozīmes.⁶²

Autori samērā reti lieto jēdzienu „vieta”, bet biežāk izmanto konkrētākus apzīmējumus – reģions, valsts, ārzemēs- vai pat konkrēti norāda uz novadu, pilsētu, mazpilsētu, Rīgu utt., rosinot domāt par vietas mēroga kontekstualitāti konkrētās telpas apguves praksēs un dažādu sociālo aģentu rīcībspējas izpausmēs.⁶³

Vietu veido:

- Tās ģeogrāfiskā atrašanās (attiecībā pret citām, piemēram kartē) un mērogs;
- Materiālā, fiziskā forma – tā ir „materiāli radīta” vietas „forma”, to veido dabas un cilvēka būvēta vienība, kas mediē sociālos procesus;
- Subjektīvi (individuāli vai kolektīvi) piešķirtās nozīmes un vērtība.

Tātad vietas ir dubulti konstruētas – tās veido ne tikai cilvēka būves un dabas formējumi, bet arī nozīmes, kuras tām piešķir cilvēki, priekšstati, attieksmes, uztvere.⁶⁴

Par telpas un vietas attiecībām rakstījis arī ķīniešu izcelsmes amerikāņu ģeogrāfs Dži-Fu Tuans. Viņš īsi raksturo telpu kā brīvību, bet vietu – kā drošību.⁶⁵ Pēc viņa domām abi šie koncepti ir apdzīvotās pasaules pamatā, turklāt mēs tos uztveram kā pašsaprotamus.⁶⁶ Telpa mūsu uztverē saistās ar mums zināmo pasauli. Piemēram, pēc piedzimšanas dzīvojot lauku mājās, mums zināmā telpa ir mūsu māja, piemājas dārzs, lauki, mežs. Ar laiku zināmās telpas

⁶¹ Lāce, Ilze. Cilvēks un vieta: Tēmas nozīmīgums Latvijas socioloģijā. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 24.lpp.

⁶² Turpat. 26.lpp.

⁶³ Zobena, Aija, Miķelis Grīviņš, Jurijs Ņikišins. Vieta, identitāte un Rīcībspēja. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 11.lpp.

⁶⁴ Lāce, Ilze. Cilvēks un vieta: Tēmas nozīmīgums Latvijas socioloģijā. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 27.lpp.

⁶⁵ Tuan, Yi-Fu. *Space and place. The perspective of experience*. Minneapolis, University of Minnesota press, 2001. 3.lpp.

⁶⁶ Turpat.

robežas paplašinās – mēs dodamies uz pilsētu, uz lielpilsētu, uz citu valsti, pat uz citu kontinentu, tādējādi radot bezgalības un neierobežotas telpas sajūtu.⁶⁷

Tuans atsaucas uz etoloģijas studijām, kas pierāda, ka arī dzīvniekiem piemīt izpratne par teritoriju un vietu – tās tiek iezīmētas un aizstāvētas pret iebrucējiem. Vietas viņiem ir vērtību centri, kurās tiek apmierinātas bioloģiskās vajadzības, piemēram, pēc ēdiena, ūdens un atpūtas. Līdzīga vietas izpratne veidojas arī cilvēkiem, bet atšķirībā no dzīvniekiem, cilvēks spēj izprast arī sarežģītākus telpas un vietas konceptus.⁶⁸

Pēc ģeogrāfa pieredzes, „telpas” jēdziens bieži vien saplūst ar „vietas” jēdzienu, kaut arī „telpa” ir daudz abstraktāka kā „vieta”. Tas, kas sākās kā nediferencēta „telpa”, mums piešķirot tai vērtības un to vairāk iepazīstot, kļūst par vietu. Arhitekti runā par vietas telpiskajām kvalitātēm, bet tajā pašā laikā viņi var runāt par lokācijas kvalitātēm, kas piemīt telpai. Jēdzieni „telpa” un „vieta” nevar tikt paskaidroti bez otra jēdziena palīdzības. Ja vieta ir drošība un stabilitāte, tad telpa ir atvērtība (*openness*), brīvība un arī draudi. Ja telpa atļauj kustības brīvību, tad vieta ir kā pauze. Katra pauze kustībā ļauj lokāciju (*location*) transformēt vietā.⁶⁹

Interesantu konceptu par vietas izpratni piedāvā arī franču antropologs Marks Anžs. Pēc viņa domām vieta var tikt definēta, kā tāda telpa, ar kuru ir kādas attiecības (*relational*), kura ir vēsturiska un saistīta ar identitāti. Savukārt telpa, kuru nevar definēt kā telpu, ar kuru ir kādas saistības, kura ir vēsturiska un saistīta ar identitāti, ir saucama par **nevietu** (*non-place*). Anžs izvirza hipotēzi, ka supermodernitāte veido šādas nevietas - telpas, kuras nav antropoloģiskas vietas un neintegrējas iepriekšējās telpās.⁷⁰ Šādas nevietas ir rinda pie bankomāta, lielveikals, lidostas uzgaidāmā telpa, satiksmes sastrēgums – bezidentitātes un nepastāvīgas telpas, kas veidojušās supermodernitātes laikmetā. Vietu un nevietu var uzskatīt par pretpoliem – vieta nekad nevar tikt pilnībā izdzēsta, savukārt nevieta nekad nav pilnībā pabeigta.⁷¹

Marks Anžs runā arī par „telpu”, kā ļoti abstraktu jēdzienu salīdzinot ar „vietas” jēdzienu, kura lietojums atsaucas vismaz uz kādu notikumu, kaut ko konkrētu (*event which*

⁶⁷ Tuan, Yi-Fu. *Space and place. The perspective of experience*. 4. lpp.

⁶⁸ Turpat.

⁶⁹ Turpat. 6.lpp.

⁷⁰ Auge, Marc. *Non-places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. London, Verso, 1995. 77.-78.lpp.

⁷¹ Turpat. 79.lpp.

has taken a place, myth said to have taken a place)⁷². Analogijas ir atrodamas arī latviešu valodā, piemēram, notikuma vieta. Savukārt jēdziens „telpa” var tikt izmantots, lai norādītu uz kaut ko vismaz nosacīti konkrētu, bet ne lokalizējamu – gaisa telpa (*airspace*), Eiropas tiesiskā telpa (*European judicial space*) – šajā gadījumā runa ir par institūciju, ko nav iespējams lokalizēt.⁷³

Vēlreiz atsaucoties uz Dži-Fu Tuanu ir jāmin, ka ar mācīšanās palīdzību mēs savā uztverē varam pārvērst telpu vietā. Piemēram, pārceļoties uz dzīvi citā pilsētā, vai valstī, mēs nokļūstam telpā, kura mums neko nenožīmē un bieži vien arī neveido nekādas asociācijas. Ar laiku mēs, ik dienu ejot to pašu ceļu no dzīvesvietas uz veikalu vai augstskolu, sākam piešķirt nozīmes apkārt redzamajam. Mēs iegaumējam kādus konkrētus objektus, sākam izprast kā savā starpā savienojas ielas un telpa iegūstot konkrētas nozīmes pamazām kļūst par vietu.⁷⁴ Šādu situāciju es piedzīvoju arī personīgi, kad dodoties brīvprātīgajā darbā Turcijas austrumos nokļuvu pilsētā, kas sākotnēji neveidoja nekādas asociācijas, bet ar laiku ielas ieguva nozīmes (piemēram, kāda iela savienoja jauniešu centru un populāru kafejnīcu) un telpa kļuva konkrēta.

2.2. Pilsētas un lauku definīcijas, vides raksturojums

2014. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits nokritās zem 2 miljoniem, kas daudzu uztverē bija „kritiskā robeža”. 2004. gada Latvijas Universitātes demogrāfijas centra prognozes, kuru aprēķini tika veikti jau saskaņā ar vienotiem Eiropas Savienības metodoloģiskajiem principiem, iedzīvotāju skaita samazināšanos zem 2 miljoniem neparedzēja pat līdz 2030. gadam. Vēl 2020. gadā iedzīvotāju skaits tika prognozēts 2115 tūkstošu robežās.⁷⁵ Jau 2004. gadā Latvija bija viena no nedaudzajām valstīm pasaulē, kur iepriekšējos 15 gados vienlaicīgi negatīvi bija gan iedzīvotāju atražošanās (dzimstības un mirstības) rādītāji, gan migrācijas rādītāji un tieši Latvijā bija fiksēti visstraujākie demogrāfiskās iztukšošanās parametri.⁷⁶

⁷² Auge, Marc. *Non-places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. 82.lpp.

⁷³ Turpat. 83. lpp.

⁷⁴ Tuan, Yi-Fu. *Space and place. The perspective of experience*. 199.lpp.

⁷⁵ Zvidriņš, Pēteris, Edvīns Vītoliņš. Ielūkosimies nākotnē: jaunākās demogrāfiskās prognozes. *Demogrāfiskā situācija šodien un rīt*. Rīga, Zinātne, 2005. 94.-95.lpp.

⁷⁶ Zvidriņš, Pēteris, Edvīns Vītoliņš. Ielūkosimies nākotnē: jaunākās demogrāfiskās prognozes. *Demogrāfiskā situācija šodien un rīt*. 97.-98.lpp.

Rezultātā 2015. gada sākumā Latvijā mita 1988,4 tūkstoši iedzīvotāji, no tiem aptuveni 61% - latvieši⁷⁷. Diemžēl demogrāfiskā situācija turpina pasliktināties un arī 2015. gada pirmajā ceturksnī iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir negatīvs.⁷⁸ Pēc pēdējiem pieejamajiem migrācijas datiem (2013. gada) var secināt, ka kopējā situācija joprojām ir skumja, tomēr nosacīti nedaudz uzlabojas. 2013. gadā no Latvijas aizbraukušo iedzīvotāju skaits ir zemākais kopš 2007. gada (*skat. 1. pielikumu*).

Balstoties uz 2014. gada statistikas datiem attiecībā uz urbanizāciju⁷⁹, Latvijā 68% iedzīvotāju dzīvo pilsētās. Šādās robežās iedzīvotāju sadalījums Latvijā ir saglabājies kopš 20. gadsimta 80. gadiem.⁸⁰ Salīdzinājumam – vidējais urbanizācijas līmenis pasaulē 2014. gada sākumā bija 54%, savukārt Eiropā – 73%,⁸¹ tātad uz kopējā Eiropas fona Latvijas lauku teritorijas tomēr ir vairāk apdzīvotas, nekā vidēji Eiropā. Pilsētu un lauku iedzīvotāji pieder dažādām vidēm, kurās rit gan atšķirīgi sociālie, gan kultūras procesi, gan, daļēji arī ekonomiskie procesi. Ne „lauki”, ne „laucinieki”, ne „pilsēta”, ne „pilsētnieki” nav nepāprotami, vienmēr taustāmi vai vienkārši izmērami lielumi. Drīzāk tās ir domāšanas kategorijas vai rīki, kas ietver mijiedarbē esošus ideālus un materiālus aspektus, subjektīvus un objektīvus dotumus, novērojumus, rīcības un apsvērumus.⁸² Savukārt runājot par laukiem un pilsētu mēs jau domājam par konkrētām vietām ar piešķirtām nozīmēm.

Pilsētas jēdzienu nevar skaidrot pilnīgi viennozīmīgi, jo vārds „pilsēta”, piemēram, angļu valodā var tikt tulkots gan kā „town” (neliela pilsēta, mazpilsēta), gan kā „city” (lielāka pilsēta, lielpilsēta). **Pilsēta** (*town*) – biezi apdzīvota teritorija, kas ir lielāka par ciemu, ar noteiktām robežām un vietējām pārvaldes institūcijām.⁸³ Vācu sociologs un filozofs Makss Vēbers savā esejā „*The City (non-legitimate domination)*” min, ka galvenais elements, kas vieno visas pilsētas definīcijas ir šāds: pilsēta ir relatīvi noslēgta apdzīvota vieta, nevis vienkārši vairāku atsevišķu mītņu kopums. Populārs parametrs, ar ko tiek saistīts pilsētas

⁷⁷ Iedzīvotāji - Galvenie rādītāji Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaji-galvenie-raditaji-30260.html> [skatīts 15. apr. 2015.]

⁷⁸ Turpat.

⁷⁹ Urbanizācija – no franču *urbanisation*, piešķirt pilsētas raksturu, iekļaut pilsētas robežās – rūpniecības un iedzīvotāju koncentrēšanās lielās pilsētās; tas, ka migrācijas dēļ palielinās pilsētās un to tuvumā dzīvojošo iedzīvotāju īpatsvars un samazinās ar lauksaimniecību saistīto iedzīvotāju skaits. Svešvārdu vārdnīca. 819. lpp.

⁸⁰ Iedzīvotāju izvietojumus (blīvums) un urbanizācija. Pieejams: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/skoleniem/iedzivotaji/blivums_krasains.pdf [skatīts 15. apr. 2015.]

⁸¹ *World Urbanization Prospects. 2014 revision*. New York, United Nations, 2014. 1.lpp.

⁸² Cimdiņa, Agnese, Ieva Raubiško. *Cilvēks un darbs Latvijas laukos. Sociālantropoloģisks skatījums*. Rīga, Zinātne, 2012. 10. lpp.

⁸³ Dictionary.com – Town. Pieejams: <http://dictionary.reference.com/browse/town>, [skatīts 16. apr. 2015.]

koncepts, ir kvantitatīvais aspekts – tā ir liela apdzīvota vieta. Pats par sevi šis koncepts nav neprecīzs. No tā izriet, ka pilsēta ir apdzīvota vieta, ko veido savstarpēji tuvu novietoti mājokļi, kuri veido tik lielu koloniju, ka pilnīga savstarpēja pazīšanās starp visiem iedzīvotājiem nav iespējama. Taču tikai pilsētas izmērs nevar būt noteicošais faktors, definējot kas ir un kas nav pilsēta.⁸⁴

No ekonomiskā viedokļa raugoties pilsētu var definēt kā apdzīvotu vietu, kuras iedzīvotāju iztikas modeļi pārsvarā balstās komerciālā darbībā, nevis lauksaimniecībā. Tomēr šāda definīcija ļauj par pilsētu nosaukt arī 20. gadsimta sākumā Āzijas un Krievijas teritorijā eksistējušos amatnieku ciemus, atsevišķi ciemi sastopami arī mūsdienās.⁸⁵ Lai apdzīvota vieta varētu tikt saukta par pilsētu, tajā jānorit regulārai iekšējai resursu apmaiņai, jeb, citiem vārdiem sakot, – tajā jābūt iekšējam tirgum, kas ir nozīmīgs pilsētas iedzīvotāju ikdienā.

Bangladešas sociologs Mahbubs Udins Ahmeds (*Mahbub Uddin Ahmed*), balstoties uz Maksa Vēbera pētījumiem, nosauc ideālās pilsētas modeli, kam ir šādi nosacījumi:

- autoritāte balstās uz racionālo, nevis harizmātisko vai tradicionālo bāzi;
- likumi ir balstīti uz universālo bāzi, nevis personisku;
- cilvēki tiek iedalīti grupās pēc šķiras, nevis ģimenes vai klana;
- pārvalde balstās uz tirdzniecību, nevis reliģiju;
- pilsētas spēks balstās ekonomiskajā, nevis militārajā jomā.⁸⁶

Vēbers raksta arī par pilsētas kopienas (*commune*) veidošanos viduslaiku kontekstā, taču ne katrā pilsētā (kas par tādu uzskatāma pēc definīcijas) veidojās pilsētas kopiena. Pēc viņa uzskatiem, lai izveidotos pilsētas kopiena, apdzīvotajai vietai jāpiemīt 5 iezīmēm:

1. Tajā jābūt cietoksnim;
2. tajā jābūt tirgum;
3. tajā jābūt uz likumiem balstītai tiesai un vismaz daļēji autonomiem likumiem
4. vienotai struktūrai

⁸⁴ Weber, Max. *Economy and society. An outline of interpretive sociology*. Los Angeles, University of California Press, 1978. 1212.lpp.

⁸⁵ Weber, Max. *Economy and society. An outline of interpretive sociology*, 1213. Lpp.

⁸⁶ Ahmed, Mahbub Uddin. *Weber's Perspective on the City and Culture, Contemporary Urbanization and Bangladesh*. Bangladesh e-Journal of Sociology. Vol. 1. No. 1. January 2004. Pieejams: <https://ia701202.us.archive.org/11/items/MaxWeberEconomyAndSociety/MaxWeberEconomyAndSociety.pdf> [skatīts 17. apr. 2015.]

5. vismaz daļējai autonomijai, kas sevī iekļauj lokālo administrāciju, kuras izvēlē kaut kādā mērā var iesaistīties pilsētas iedzīvotāji⁸⁷

Mūsdienās pilsētas, it īpaši lielpilsētas, ir unikālas „daudzpakāpju” sistēmas, kas rada īpaši blīvu ekonomisko un sociālo mijiedarbību. Jo lielāka ir pilsēta, jo sarežģītāka ir tās funkciju sistēma un jo lielāks dažādu profesiju pārstāvju skaits ar to ir saistīts. Tas nozīmē, ka pilsēta būtu uztverama kā veidojums, kas veidojas un attīstās dabisko un mākslīgo, tas ir, cilvēka radīto un izraisīto procesu mijiedarbības rezultātā.⁸⁸

Pilsētai attīstoties rodas gan pozitīvi, gan negatīvi blakusefekti. Pie pilsētas attīstības pozitīvajiem blakusefektiem būtu pieskaitāmi šādi:

- sabiedrības intelektuālā, radošā, kulturālā, sociālā un ekonomiskā kapitāla potenciāla koncentrēšanās un uzkrāšanās pilsētās, kas veicina materiālā un garīgā dzīves līmeņa paaugstināšanos. Svarīgi atzīmēt, ka šie sasniegumi tiek izmantoti citās, mazākās pilsētās, kā arī laukos, kas savukārt dod jaunu impulsu reģiona un valsts galveno centru attīstībai;
- dzīves apstākļu uzlabošanās pilsētās – to veicina pilsētas kā drošas un komfortablas dzīvesvietas attīstība, kas sevī ietver cilvēku dzīvei, darbam un atpūtai nepieciešamo un pieejamo infrastruktūru un labiekārtojumus (sabiedriskais transports, izglītība, veselības aprūpe, kultūras dzīve utt.)
- pilsētu attīstībai ir svarīga loma sabiedrības saliedēšanā. Mūsdienu pilsētas, pateicoties arvien pieaugošai cilvēku mobilitātei un līdz ar to arī migrācijas procesam, kļūst par vietām, kur attīstās tādas mūsdienās nozīmīgas kultūras vērtības kā cieņa, tolerance, sadzīvošana, pilsoniskā apziņa.⁸⁹

Savukārt pie pilsētas attīstības negatīvajiem blakusefektiem var pieskaitīt šādus:

- sociāli psiholoģisko problēmu rašanās pilsētas iedzīvotāju vidū, piemēram sociālā polarizācija, nabadzība, laulību šķiršana, atsvešināšanās, pašnāvības,

⁸⁷ Weber, Max. *Economy and society. An outline of interpretive sociology*, 1226. Lpp.

⁸⁸ Grizans, Jurijs, Janis Vanags. Pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānošanas un pārvaldīšanas aspekti mūsdienās. *Scientific Journal of Riga Technical University*. Vol.20. 2010. 52. Lpp.

⁸⁹ Turpat. 53.lpp.

alkoholisms, narkomānija, huligānisms, noziedzība. Pie šo problēmu izraisītājiem būtu pieskaitāma pārapdzīvotība, kā arī nepietiekams sabiedrības atbalsts;

- negatīvā ietekmē uz cilvēka veselību – viens no galvenajiem nelabvēlīgiem faktoriem, kas izraisa cilvēku veselības pasliktināšanos, ir atmosfēras piesārņojums ar toksiskām un kancerogēnām vielām. Likumsakarīgi, ka galvenokārt pilsētnieki slimo ar augšējo elpceļu respiratorajām slimībām, kā arī ar plaušu vēzi. Veselībai bīstams ir arī troksnis, kura intensitāte pilsētās ļoti bieži pārsniedz pieļaujamo līmeni. Nozīmīgs ir emocionālais stress, ko izraisa informācijas gūzma, sociālie, darba vietas organizatoriskie u.c. faktori.
- politisko un ekonomisko interešu konfliktu veidošanās starp pilsētas iedzīvotāju, vietējās pārvaldes, uzņēmēju un citu interešu grupu pārstāvjiem, ko izraisa grūtības sasniegt vienotu attieksmi pret pilsētas teritorijas izmantošanas un pilsētas attīstības mērķu noteikšanu, kā arī ar to sasniegšanu saistīto plānošanas metožu un paņēmieni paplašināšanās.
- Pilsētas iedzīvotāju pāridarījumi dzīvajai dabai visās iespējamās cilvēka dzīves un saimnieciskās darbības sfērās. Cilvēce, ieviešot savā dzīvē arvien vairāk tehniskos līdzekļus, izspiež no apkārtējās vides telpas un dzīvās dabas atsevišķas augu un dzīvnieku sugas, vai arī rada to eksistēšanai neciešamus, nepanesamus vai neiespējamus apstākļus.⁹⁰

Piemērs konfliktiem, kas veidojas pilsētās šobrīd ir konflikts saistībā ar „Rail Baltica” projektu starp Latvijas valsti un dažādām apdzīvotām vietām Latvijas teritorijā. Iedzīvotāji un varas institūcijas nespēj vienoties par to, kādai būtu jābūt jaunajai dzelzceļa trasei, lai tā būtu maksimāli efektīva, bet tajā pašā laikā pēc iespējas mazāk negatīvi ietekmētu pilsētas iedzīvotājus.⁹¹

Šī darba kontekstā ir jādefinē arī, kas ir pilsēta Latvijas situācijā. Balstoties uz Latvijas Republikas Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 10. pantu, Latvijā pilsētas

⁹⁰ Grizans, Jurijs, Janis Vanags. Pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānošanas un pārvaldīšanas aspekti mūsdienās. *Scientific Journal of Riga Technical University*. 53. Lpp.

⁹¹ LETA. *Iestājoties pret 'Rail Baltica' pazemes tuneļa izbūvi, dažs sola pat piekēdēties īpašumiem*. Pieejams: <http://www.delfi.lv/business/transport-logistika/iestajoties-pret-rail-baltica-pazemes-tunela-izbuvi-dazs-sola-pat-piekedeties-ipasumiem.d?id=45904501> [skatīts 17. apr. 2015.]

statusu var piešķirt apdzīvotajām vietām, kuras ir kultūras un komercdarbības centri ar attīstītu inženier-infrastruktūru un ielu tīklu un kurās ir ne mazāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju vai apdzīvotajām vietām, kurās ir mazāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju, ja tās atbilst pārējiem šā panta otrajā daļā minētajiem kritērijiem.⁹² Kopējais apdzīvoto vietu skaits, kurām ir pilsētas statuss ir 76. Tomēr neliela izmēra pilsētas dzīves ritējumā drīzāk ir pielīdzināmas lauku teritorijām nekā lielajām pilsētām. Latvijā izteiktāk pilsētas vide ir vērojama **republikas pilsētās**. Šī likuma 6. panta 2. daļa nosaka, ka izveidojot vai likvidējot republikas pilsētu, kā arī grozot tās robežu, tiek ievēroti šādi noteikumi:

- 1) pilsētai ir attīstīta komercdarbība, transporta un komunālā saimniecība, kā arī sociālā infrastruktūra;
- 2) pilsētai ir nozīmīgs kultūras iestāžu komplekss;
- 3) pilsētā ir ne mazāk par 25 tūkstošiem pastāvīgo iedzīvotāju.

Savukārt panta trešajā daļā minēts, ka par republikas pilsētu Saeima var noteikt pilsētu, kurā ir vairāk par 25 tūkstošiem pastāvīgo iedzīvotāju, bet kura neatbilst šā panta otrās daļas 1. vai 2. punkta noteikumiem.⁹³ Līdz ar to republikas pilsētas statuss ir deviņām pilsētām – Daugavpilij, Jēkabpilij, Jelgavai, Jūrmalai, Liepājai, Rēzeknei, Rīgai, Valmierai un Ventspilij. Tieši republikas pilsētas šī darba kontekstā tiks uzvertas kā pilsētas, savukārt mazākas pilsētas tiks raksturotas kā mazpilsētas.

Lauki kā jēdziens ir grūti definējams. „Laukus” var uzskatīt par sociālģeogrāfisku apvidu, vai sociālu konstrukciju. Politikas veidotāji un statistiķi laukus definē lielākoties kā īpašu sociālģeogrāfisku vietu, koncentrējoties uz iedzīvotāju skaitu, zemniecības rādītājiem un uzskatu par lauku vidi kā daudzdimensionālu jēdzienu, ko veido sociālo, demogrāfisko, ekonomisko un/vai kultūras aspektu kombinācija. Savukārt zinātnieki, kas pārstāv sociālā konstruktīvisma pieeju, laukus uzlūko kā sociālu konstrukciju jeb iztēles vietu (*realm of imagination*). Viņi nevis identificē sociālās, demogrāfiskās un ekonomiskās iezīmes, kas

⁹² *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. III nodaļa, 10. pants.* Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=185993> [skatīts 15. Apr. 2015.]

⁹³ *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. III nodaļa, 6. pants.* Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=185993> [skatīts 15. Apr. 2015.]

nosaka lauku un urbānas vides atšķirības, bet vairāk interesējas par simboliem un zīmēm, ko cilvēki iztēlojas, domājot par lauku vidi (*rurality*).⁹⁴

Latviešu antropoloģe Dace Dzenovska argumentē, ka lauki nav tikai objektīva empīriskā vienība, kuru var definēt ar noteiktu socioloģisku indikatoru palīdzību. Tāpat lauki nav tikai ģeogrāfiska vai kultūrspecifiska vieta, kurā rit “lauku dzīve”. Lauki ir diskursīvi konstruēta simboliska vērtība un pārvaldes un izpētes objekts. Citiem vārdiem sakot, lauki ir reprezentatīvu un materiālu darbību mijiedarbes rezultātā veidojusies problēmtelpa.⁹⁵ Ideja par laukiem kā problēmu nav nekas jauns. Lauki ir sena problēma Eiropas modernitātes vēsturē, kura privilģējusi pilsētvidi kā vietu, kur notiek politiska, sociāla un ekonomiska attīstība (arī Makss Vēbers kā vienu no pilsētu raksturojošām iezīmēm min iedzīvotāju balstīšanos uz komerciju). Rezultātā lauki tiek raksturoti kā atpalikuši un tradicionāli. Industrializācijas un nācijvalsts veidošanās kontekstā Eiropā lauki tikuši uzskatīti par politiski un ekonomiski reakcionāriem, bet zemnieki par nepakļāvīgiem un neizglītotiem subjektiem.⁹⁶

Laukus var vērtēt arī kā sabiedrības spoguļi. Šādu ideju izvirza britu socioloģe Sāra Nīla (*Sarah Neal*). Pēc viņas domām, krīze laukos atspoguļo šķietamo angļu identitātes krīzi.⁹⁷ Viņa pretstata divas izpratnes par stāvokli mūsdienu Anglijas laukos – rurālo idilli un rurālo krīzi (*skat. tabulu 1.1*)

1. tabula

Pētnieces Sāras Nīlas raksturojums divām hegemoniskām izpratnēm par Lielbritānijas laukiem mūsdienās⁹⁸

Lauku dzīves idille	Lauku dzīves krīze
Neskartas kopienas	Kopienų izjukšana
Kopienų sajūta	Mājokļu cenas un mājokļu trūkums
Drošība	Veikalu un sociālo ērtību trūkums
Kaimiņu attiecību nozīmība un sociālo	Kaimiņu attiecību trūkums un sociālo

⁹⁴ Ločmele, Klīnta. *Lauku diskurss presē latviešu valodā Latvijā (1989–2012)*. Promocijas darbs doktora grāda iegūšanai komunikācijas zinātnes nozarē. Rīga, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte, 2014.

⁹⁵ Dzenovska, Dace. *Aizbraukšana un tukšums Latvijas laukos: starp zudušām un iespējamām nākotnēm*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2012. 20.lpp.

⁹⁶ Turpat. 21. Lpp.

⁹⁷ Neal, Sarah. *Rural identities: Ethnicity and community in the contemporary English countryside*. Farnham: Ashgate. 2009. 3.lpp

⁹⁸ Neal, Sarah. *Rural identities: Ethnicity and community in the contemporary English countryside*. 5.lpp.

rūpju esamība	rūpju neesamība
Maza mēroga un lokālās agrokultūras ekonomika	Rurālā rekonstrukcija un lauksaimniecības biznesa augšana
Atvērta telpa	Regulāra braukāšana uz darbu pilsētā
Privātums un vienatne	Izolācija
Tuvums dabai un lauku tradīcijām	Uzbrukumi un aizliegumi lauku dzīves veida praksēm un tradīcijām
Angliskuma (<i>Englishness</i>) apstiprinājums un kultūras drošība	Nacionālās identitātes zaudējums un kultūras nedrošība
Mūžība (<i>timelessness</i>)	Konstantas pārmaiņas

Tiek uzsvērts, ka abu šo izpratņu sastāvdaļas savā starpā ir drīzāk saistītas nekā nodalītas. Krīzes un idilles pozīcijas savstarpēji mijiedarbojas un viena otru papildina.

Lauku videi atbilstošās apdzīvotās vietas ir ciemati un viensētas. Latvijā ciema statusu piešķir un atceļ novada dome, pamatojoties uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, kurā ir noteikta ciema robeža un pamatota ciema izveides nepieciešamība. Lēmumu par ciema statusa piešķiršanu vai atcelšanu novada pašvaldība piecu darba dienu laikā pēc tā parakstīšanas nosūta Valsts zemes dienestam. Ciema statusu var piešķirt tādai novada teritorijas daļai, kurā ir vai tiek plānota koncentrēta apbūve, pastāvīgi dzīvo cilvēki un ir izveidota attiecīga infrastruktūra.⁹⁹ 2015. gada 31. janvārī Latvijas teritorijā atradās 6659 ciemi, kas ir par 118 ciemiem mazāk kā gadu iepriekš, tomēr faktiski šis statuss nepienāktos apmēram 2000 apdzīvotu vietu. Šīs apdzīvotās vietas ciemu statusam neatbilst, jo tajās nav pastāvīgo iedzīvotāju vai arī to ir ļoti maz, kā arī trūkst attiecīgās infrastruktūras.¹⁰⁰

Lauku vides raksturīga sastāvdaļa ir arī viensētas. Viensētas statusu definē Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma III nodaļas 12. pants. Viensēta ir savrupa viena dzīvojamā ēka vai savrupas vairākas dzīvojamās ēkas, kā arī ar šo ēku vai ēkām funkcionāli saistītās saimniecības ēkas teritorijā, kur zemi primāri izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības vajadzībām. Viensētas statusu piešķir pašvaldības dome, apstiprinot

⁹⁹ *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. III nodaļa, 11. pants.* Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=185993> [skatīts 15. Apr. 2015.]

¹⁰⁰ *Ciema statusam Latvijā neatbilst aptuveni 2000 apdzīvotu vietu.* Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/548803-ciema_statusam_latvija_neatbilst_aptuveni_2000_apdzivotu_vietu [skatīts 18. apr. 2015.]

viensētai nosaukumu.¹⁰¹ Dzīve viensētās cilvēku ikdienas dzīvē norobežo no saskarsmes ar citiem cilvēkiem, kas ir grūti iedomājama situācija dzīvojot pilsētā.

Latvijas gadījumā lauku videi ir īpaša nozīme. Pirmās neatkarīgās valsts sasniegumi lauksaimniecībā veidoja atmiņas par Latvijas lauku sētu kā valsts labklājības simbolu. Simbolu, kurā ietilpa ne tikai ekonomiskie panākumi, bet arī nacionālā identitāte un latvietība.¹⁰² Viens no iemesliem, kas ļāva saglabāt latvisko identitāti 50 padomju okupācijas gadu laikā, rusifikācijas politikas un citos latvisko identitāti slāpējošos apstākļos, bija augstā nacionālā pašapziņa, kas bija radusies/radīta pirmās Latvijas Republikas laikā, un atmiņas par šo laiku. Sākoties atmodai, lauki un lauksaimniecība bija viena no jomām, kurā skaidri varēja īstenot pirmās Latvijas Republikas laika turpinājumu iedzīvotāju nodarbošanās ziņā.¹⁰³

Laukos retāk darbojas arī nacionāla līmeņa organizācijas – arodbiedrības, miera kustības vai grupas, kas nodarbojas ar cilvēktiesību aizsardzību, tomēr laukos daudz vairāk nekā pilsētās veidojas dažādi pulciņi, pašdarbības kolektīvi un neformālas interešu kopas.¹⁰⁴

Barbara Činga (*Barbara Ching*) un Džeralds V. Krīds (*Gerald W. Creed*) skaidro atšķirības starp urbānās un lauku vides iedzīvotājiem, kuras parādās dažādajā dzīves pieredzē, mūzikas izvēlē (piemēram kantrī (*country*) vai šlāgermūzika laukos pret repu urbānā vidē), apģērba izvēlē, ēdiena izvēlē, mazdārziņa kopšanā tāpēc vien, ka tā ir ierasts (lauku vidē) un runas manierē.¹⁰⁵ Savukārt Klinta Ločmele runā par lauku identitātes pārākumu pār urbāno identitāti, kas izpaužas, kad dzīvodami blakus lielveikaliem, pilsētnieki tomēr dod priekšroku lauku produktiem, tādējādi ēdiena izvēlē identificējoties ar lauciniekiem.¹⁰⁶

Savdabīga lauku vides un pilsētvides atšķirība ir arī dažādās dzimumu lomas pilsētās un laukos. Piemēram, lauku vidē dažāda veida sabiedriskajās aktivitātes dominē sievietes,

¹⁰¹ *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. III nodaļa, 12. pants.* Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=185993> [skatīts 15. Apr. 2015.]

¹⁰² Beitnere, Dagmāra. *Pašreferēncē latviešu kultūras paradīgmā (20. gadsimta 20. - 40. un 90. gadi līdz mūsdienām)*. Disertācija socioloģijā. Rīga, LU Filozofijas un socioloģijas institūts. Rīgas Stradiņa universitāte, 2003. 8.lpp.

¹⁰³ Ločmele, Klinta. *Lauku un lauksaimniecības vērtība un loma mūsdienās: laikraksta "Latvijas Avīze" analīze (2004 - 2008). Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā.* 32.-33.lpp. (30-47)

¹⁰⁴ Kārklīņa, Rasma. *Vai laukos ir pilsoniskā sabiedrība? Identitātes. Kopienas. Diskursi.* Rīga, Latvijas Universitāte, 2012. 49.lpp.

¹⁰⁵ Ching, Barbara. Gerald W. Creed. *Knowing Your Place: Rural Identity and Cultural Hierarchy.* New York, London: Routledge, 1997. 2.-3.lpp.

¹⁰⁶ Ločmele, Klinta. *Lauku un lauksaimniecības vērtība un loma mūsdienās: laikraksta "Latvijas Avīze" analīze (2004 - 2008). Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā.* 44.lpp.

savukārt vīrieši vairāk ir pārstāvēti aktivitātēs, kas raksturīgas pilsētām.¹⁰⁷ Šādu situāciju dzīvojot laukos ir nācies piedzīvot arī personīgi, kad, piemēram, par vietējiem pašdarbības kolektīviem daudz lielāku interesi izrāda tieši sievietes, savukārt vīrieši aizbaidinās, ka viņiem savs laiks ir jāvelta lauku darbiem.

Kopumā var secināt, ka lauku un pilsētas vides ir ļoti atšķirīgas. Jāņem vērā arī fakts, ka arī tehnoloģiskajā attīstībā lauki vienmēr būs soli aiz pilsētvides. Kā piemēru var nosaukt optisko internetu, kura ierīkošana laukos gluži vienkārši neatmaksājas tādēļ vien, ka ēkas nav koncentrētas tik tuvu kā pilsētā.

2.3. Plūstošā modernitāte

Modernitāte (*modernity*) – moderns domāšanas veids, kvalitāte, īpašība būt modernam.¹⁰⁸ Moderns – attiecināms un tagadējo laiku vai neseno pagātni, eksistē, notiek vai attīstās laikā, kas ir tuvs esošajam, tāds, kas ir balstīts uz jaunāko informāciju, metodēm vai sasniegumiem.¹⁰⁹ Par pirmo šī jēdziena izmantotāju uzskatāms franču dzejnieks Šarls Bodlērs (*Charles Baudelaire*), kurš to pielieto savā esejā „The Painter of Modern Life”. Ar „modernitāti” Bodlērs apzīmē īslaicīgu, ātri zūdošu dzīves pieredzi, kas jāspēj ietvert mākslā. Viņš min, ka katram vecmeistaram¹¹⁰ ir piemītusi sava „modernitāte”. Kā tās izpausme tiek nosaukti tērpi – portretos attēlotie tēli ir tērpti savam laikmetam atbilstošā apģērbā.¹¹¹ Uz Bodlēru atsaucas arī Marks Ožē, runājot par supermodernitāti, taču atšķirībā no Bodlēra idejas, supermodernitāte neiekļauj sevī iepriekšējo.¹¹²

Modernitātes teorijas bieži ir saistītas ar sociālajām pārmaiņām un attīstību. Viens no pētniekiem, kas uzsver attīstības nepārtrauktību ir Makss Vēbers, kurš uzsver, ka starp divām šķietami ļoti atšķirīgām sistēmām – sociālismu un kapitālismu – pastāv organizatoriska pārmantojamība (*organizational continuities*). Savukārt vācu sociologs Hans Georgs Brose (*Hanns-Georg Brose*) argumentē, ka modernisma galvenās iezīmes ir kontrasts starp

¹⁰⁷ Kārklīņa, Rasma. Vai laukos ir pilsoniskā sabiedrība? *Identitātes. Kopienas. Diskursi*. 49.lpp.

¹⁰⁸ Oxford Dictionaries. *Modernity*. Pieejams: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/modernity> [skatīts 28. apr. 2015.]

¹⁰⁹ Merriam-Webster. *Modern*. Pieejams. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/modern> [skatīts 28. apr. 2015.]

¹¹⁰ Ar terminu vecmeistars tiek apzīmēti augstu novērtēti mākslinieki, kas Eiropā darbojās pirms 1800. Gada.

¹¹¹ Baudelaire, Charles. *The Painter of Modern Life and other essays*. London, Phaidon Press, 1995. 12.-13.lpp.

¹¹² Auge, Marc. *Non-places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. 77.lpp

inovācijām un pagrimumu, starp jauno un jau kādu laiku ilgušo, kā arī laika izmantošana modernajā pieredzē.¹¹³

Lielākā daļā 19. gadsimta modernitātes teoriju (lai arī tās neapzīmēja ar šo vārdu) ir samērā optimistiskas un balstītas progresa idejās. Vairāki teorētiķi, kas fokusējas uz specifiskām attīstītas industriālas sabiedrības iezīmēm, bieži vien automātiski pieņem, ka kapitālisms, demokrātija, tirgus ekonomija un plaukstoša sabiedrība spēj aizstāvēt savu pozīciju un ir ilgtspējīgas parādības.¹¹⁴ Tomēr ir arī pesimistiskāki viedokļi, piemēram, Makss Vēbers atzīst modernā kapitālisma efektivitāti un racionālismu, tomēr uzsver arī pieaugošo vilšanās sajūtu tajā. Savukārt Kārlis Markss (*Karl Marx*) un Frīdrihs Engelss (*Friedrich Engels*) argumentē, ka tieši modernā kapitālisma destruktīvās tendences varētu dominēt. Šim viedoklim piekrīt arī vairāki Frankfurtes skolas¹¹⁵ analītiķi, kuri fokusējas uz vēlīno kapitālismu (*late capitalism*). Arī viņi paredz pagrimumu, panīkumu un moderno sabiedrību krišanu.¹¹⁶

Dažādo teoriju piekritēji gan ir vienisprātis par to, ka modernitāte sevī iekļauj gan straujas, gan visaptverošas pārmaiņas un, ka procesa pirmsākumi ir meklējumi vairākus gadsimtus senā pagātnē, piemēram Roterdamas Erasma (*Erasmus of Rotterdam*) laikā vai renesanses un reformācijas laikā.¹¹⁷ Diskutabls ir arī jautājums par modernitātes beigām un postmodernitātes sākumu, ja pieņem, ka tāda nomaiņa ir notikusi. Tomēr lielākoties pētnieki ir vienisprātis, ka postmodernitāte ir process, īpaša veida sociālās pārmaiņas, kuru sākums nav meklējams iepriekšējos laika posmos.¹¹⁸ Kopumā mūsdienās postmodernitāte ir viesusi izmaiņas jēdzienu „lauki”, „nācija” un „nacionālā identitāte” reālajā esībā un akadēmiskajā izpratnē. Modernitāte, no vienas puses, veicina identitātes sadrumstalotību un lielāku pakļāvību tās konstruējošajiem procesiem, bet, no otras puses, tieši šādā “nedrošā” posttradicionālā pasaulē vislabāk redzama sociālās atmiņas nozīme identitātes formēšanā.¹¹⁹

¹¹³ Haferkamp, Hans, Neil J. Smelser. *Social Change and Modernity*. Berkeley, University of California Press, 1992. 12.-13.lpp.

¹¹⁴ Haferkamp, Hans, Neil J. Smelser. *Social Change and Modernity*. 13.lpp.

¹¹⁵ Frankfurtes skola ir sociālo teoriju un filozofijas skola, kas saistās ar Gētes Universitātes sociālo pētījumu institūtu Frankfurtē. Skola veidojās starpkaru periodā un sastāvēja no disidentiem, kas nejutās piederīgi nedz kapitālismam, nedz sociālismam.

¹¹⁶ Haferkamp, Hans, Neil J. Smelser. *Social Change and Modernity*. 14.lpp.

¹¹⁷ Turpat.

¹¹⁸ Turpat.

¹¹⁹ Ločmele, Klinta. *Lauku diskurss presē latviešu valodā Latvijā (1989–2012)*. 29.lpp.

Savukārt britu sociologs Entonijs Gidenss (*Anthony Giddens*) 1990. gadā raksta, ka tā vietā, lai sasniegtu postmodernitātes periodu, mēs virzamies periodā, kurā modernitātes sekas kļūst vēl radikalizētākas un universalizētākas kā iepriekš. Viņš uzskata, ka pēc modernitātes mēs varam iezīmēt jaunas un atšķirīgas kārtības kontūras. Kārtības, kura ir postmoderna, bet tajā pašā laikā atšķirīga no tā, kas tiek saukts par postmodernitāti.¹²⁰ „Postmodernitātes” jēdziena vietā Gidenss lieto terminu „vēlīnā modernitāte” (*late modernity*).¹²¹

Britu sociologs un kultūras teorētiķis Zigmunts Baumans runājot par modernitāti, izceļ attiecības starp telpu un laiku. Pēc viņa uzskatiem modernitāte sākas, kad telpa un laiks tiek atdalīti no prakses un viens no otra, tādējādi kļūstot par teoretizējamām kategorijām. Modernitātē laikam ir vēsture. Laiks iegūst vēsturi brīdī, kad kustības ātrums caur telpu kļūst tikai par cilvēka iztēles un atjautības jautājumu. Brīdī, kad paveiktā distance kādā laika sprīdī kļūst atkarīga no tehnoloģijas sasniegumiem, visi esošie ātruma ierobežojumi principā var tikt pārkāpti.¹²²

Savukārt vācu sociologs Jurgens Habermass (*Jürgen Habermas*) raksta, ka modernitāte sacelšas pret tradīciju normalizējošajām funkcijām. Tā dzīvo sacelšanās pret visu, kas ir normāls, pieredzē. Šī sacelšanās ir veids kā neitralizēt morāles un lietderības (*utility*) standartus.¹²³

Mūsdienu kontekstā runājot par modernitāti jāmin arī tā sauktās plūstošās (*liquid/fluid*) modernitātes koncepts.

Fluīds – no latīņu *fluidus* tekošs – pēc 18.gs. fiziķu priekšstatiem šķidrums, ar ko izskaidrojamas siltuma, magnētisma un elektrības parādības, šķidrums vai gāze.¹²⁴

Plūstspēja (*liquidity*) ir kvalitāte, kas piemīt gāzēm un šķidrumiem. No cietvielām (*solids*) tos nošķir nespēja atgriezties iepriekšējā formā, kad miera stāvoklī uz tiem iedarbojas kāds spēks. Plūstošo vielu (*fluids*) nemitīgās un neatgriezeniskās pārmaiņas ir to galvenā iezīme.¹²⁵ Salīdzinājumam – cieta viela, piemēram koka zars, var tikt saliekts pielietojot

¹²⁰ Giddens, Anthony. *The Consequences of Modernity*. Cambridge, Polity Press, 1990. 3.lpp.

¹²¹ *Anthony Giddens: Modernity, post-modernity and the post-traditional. Pieejams:* <http://www.theory.org.uk/giddens3.htm> [skatīts 28. apr. 2015.]

¹²² Bauman, Zygmunt. *Liquid Modernity*. Cambridge, Polity Press, 2000. 9.lpp.

¹²³ Habermas, Jürgen. *Modernity – An incomplete project*. 5. lpp. http://www.aphotostudent.com/wp-content/uploads/2009/11/habermas_modernityproject.pdf [skatīts 28. apr. 2015.]

¹²⁴ Fluīds. Svešvārdu vārdnīca. 229. Lpp.

¹²⁵ Bauman, Zygmunt. *Liquid Modernity*. 2000. 1.lpp.

spēku, tomēr pēc tam tas pats atgriežas iepriekšējā formā. Metāla stienis var tikt saliekts un tas var tikt atgriezts iepriekšējā formā, bet tas nav iespējams ar plūstošām vielām.

Zigmunts Baumanis, kuram pieder plūstošās modernitātes koncepts, uzsver, ka plūstošas vielas nespēj viegli saglabāt savu formu, tomēr tās spēj viegli pārvietoties dažādos veidos – plūst, līt, tecēt, pilēt, sūkties, izsmidzināties utt. Turklāt tās nav viegli apturamas – tās var izšķīdināt šķērslī, plūst tam apkārt, uzsūkties cauri. Pēc sastapšanās ar cietvielas šķērslī, tās var saglabāt savu būtību, kamēr cietvielas izmainās – samirkst vai pat tiek iznīcinātas.¹²⁶ Plūstošās vielas mūsu uztverē neviļus asociējas ar kaut ko vieglu, par spīti tam, ka vairāki šķidrums ir blīvāki par cietām vielām. Tas skaidrojams ar to, ka mobilitāti un spēju pārvietoties mēs saistām ar vieglumu (*lightness*). Baumanis min plūstspēju un likviditāti (*liquidity*) kā atbilstošas metaforas mūsu laikmeta būtības raksturošanai un uzdod jautājumu, vai modernitāte nav bijusi plūstoša, kopš tās sākuma?¹²⁷

Baumanis argumentē, ka „cietajā” (*solid*) modernitātes posmā nomadiskie ieradumi neguva cilvēku labvēlību. Pilsonība gāja roku rokā ar ilglaicīgu apmešanos uz dzīvi vienā vietā (*settlement*), savukārt fiksētas adreses neesamība un piederības kādai valstij trūkums (*statelessness*) nozīmēja izslēgšanu no likumiem pakļāvīgas sabiedrības un bieži vien vainīgajam nozīmēja diskrimināciju. Savukārt šajā fluīdās modernitātes laikmetā mēs pieredzam nomadisma revanšu pret apmešanos uz dzīvi vienā vietā.¹²⁸ Ceļošana ņemot līdzi tikai pašu nepieciešamāko, nevis turēšanās pie sev dārgām lietām, var tikt uzskatīta par varas vērtību.

Kā divus pretējus piemērus var izmantot Rokfelleru (*Rockefeller*) dzimtu, kuri iespējams ir vēlējušies izveidot pamatīgas rūpnīcas, dzelzceļus un naftas platformas, un kontrolēt tos mūžīgi (ja par mūžību uzskata cilvēka mūža ilgumu), savukārt pretstatīt var informāciju tehnoloģiju uzņēmuma „Microsoft” vadītāju Bilu Geitsu (*Bill Gates*), kurš ar vieglu roku var šķirties no savas bagātības novēlot to labdarībai un apgalvojot, ka viņš vairs neredz citu pielietojumu savai bagātībai.¹²⁹

¹²⁶ Turpat, 2.lpp.

¹²⁷ Turpat, 3. Lpp.

¹²⁸ Bauman, Zygmunt. *Liquid Modernity*. 2000. 13. Lpp.

¹²⁹ Tweedie, Neil. *Bill Gates interview: I have no use for money. This is God's work*. Pieejams:

<http://www.telegraph.co.uk/technology/bill-gates/9812672/Bill-Gates-interview-I-have-no-use-for-money.-This-is-Gods-work.html> [skatīts 30. apr. 2015.]

Pašās 2015. gada aprīļa beigās sociālajos tīklos izplatījās vēl viens stāsts, kas spilgti raksturo plūstošās modernitātes būtību. 35 gadus veca amerikāniete Noelle Henkoka (*Noelle Hancock*) pameta ļoti labi apmaksātu darbu Ņujorkā un dzīvokli Manhetenā, lai dzīvotu uz nelielas salas Karību jūrā un iztiku pelnītu pārdodot saldējumu. Viņa stāsta, kā pirms četriem gadiem pārdevusi visu savu iedzīvi un iegādājusī biļeti vienā virzienā. Rezultātā šobrīd viņa ir apmierināta ar brīvību, ko viņai piedāvā jaunais dzīvesveids un nenoteiktie nākotnes plāni.¹³⁰

Tieši brīvības sajūta un spēja pielāgoties iespējams visprecīzāk raksturo plūstošo modernitāti un tās piedāvātās iespējas. Dzīvojot plūstošajā modernitātē, kļūst gandrīz neiespējami izveidot laikā un telpā ilgtspējīgu identitāti. Mēs esam aizvirzījušies no perioda, kurā mēs sevi uztvērām kā „svētceļniekus”, kas meklē dziļāku jēgu, uz periodu, kurā mēs uzvedamies, kā „tūristi”, kas meklē vairākas, bet gaistošas sociālās pieredzes.¹³¹

Plūstošā modernitāte ietekmē vairākus patības aspektus, tajā skaitā arī attieksmi pret *lokusu* un *etnosu*. Plūstošā modernitāte sevī neiekļauj stabilas vērtības, līdz ar to arī stabila lokālā un nacionālā identitāte tajā neiekļaujas. Baumanis plūstošās modernitātes konceptu attiecina tieši uz Rietumu valstu sabiedrībām, par kādu ir uzskatāma arī Latvijas sabiedrība. Līdz ar to šī darba ietvaros ir jāizvērtē cik liela ietekme uz nacionālo un lokālo identitāti plūstošās modernitātes konceptam ir Latvijas gadījumā.

¹³⁰ Stern, Carly. *Living the dream! High-flying writer trades her \$95,000-per-year career for a minimum wage job in an exotic Caribbean paradise - and she insists she's never been happier*. Pieejams: <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-3062849/Living-dream-High-flying-writer-trades-95-000-year-career-minimum-wage-job-exotic-Caribbean-paradise-insists-s-never-happier.html>, [skatīts 30. apr. 2015.]

¹³¹ *Liquid Modernity*. Zygmunt Bauman. Pieejams: <http://theory.routledgesoc.com/category/profile-tags/liquid-modernity>, [skatīts 30. apr. 2015.]

3. LOKĀLĀS PIEDERĪBAS NOZĪME LATVISKĀS IDENTITĀTES ATTĪSTĪBĀ

Latvietis – cilvēks, kurš pēc vismaz viena nacionāli kulturāla kritērija (it sevišķi valoda, kultūra, izcelsme) un subjektīvās piederības izjūtas identificē sevi kā latviešu nācijai piederīgu. Jēdzieni „latvietis” un „latviešu nācija” ir plašāki nekā jēdziens „Latvijas pilsonis”, jo latviešu nācijai piederīgais var arī nebūt Latvijas pilsonis.¹³²

2015. gada aprīlī ar strukturēto interviju palīdzību tika iegūti dati no latviešu jauniešiem no dažādiem Latvijas reģioniem, ar mērķi izprast un meklēt sakarības starp jauniešu lokālo piederību un latviskās identitātes veidošanos.

Darba gaitā kopumā tika intervēti 40 jaunieši vecumā no 18 līdz 28 gadiem, no kuriem 19 (16 sievietes un 3 vīrieši) lielāko daļu dzīves ir pavadījuši lauku vidē vai mazpilsētā, savukārt 21 (11 sievietes un 10 vīrieši) kādā no republikas nozīmes pilsētām. Aptaujātie jaunieši ir gan skolēni, gan studenti, gan strādājošie, gan bezdarbnieki.

Intervijās tika uzdoti šādi jautājumi:

- Kura ir jūsu dzimtā vieta/puse?
- Kur jūs esat pavadījis savu lielāko mūža daļu (laukos, pilsētā, mazpilsētā, ciemā)?
- Kurai videi jūs vairāk jūtaties piederīgs?
- Vai jums ir svarīga jūsu dzimtā vieta?
- Kas, jūsuprāt, jūs visvairāk saista ar šo vidi? Atmiņas, priekšmeti utml.
- Vai jūs apzināties sevi kā latvieti/Vai jums ir svarīga šī apziņa?
- Kā jūsuprāt jūdsu dzimtā vieta/tagadējā dzīvesvieta ir ietekmējusi jūsu latviskās apziņas/identitātes veidošanos?
- Vai, jūsuprāt, mūsdienās ir svarīgi apzināties latvietību un piederību dzimtajai vietai?
- Kā jūsuprāt mainītos jūsu uzskati par latvietību un dzimtas vietas nozīmi, ja jūs būtu audzis citā vidē?
- Kas jūsuprāt ir "ideālās mājas"? Kam tur būtu jābūt?

¹³² Latvijas Republikas Kultūras ministrija. *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012–2018)*.

Lauku pamešana un došanās uz Rīgu spilgti atspoguļojas laukos dzimušu un uzaugšo respondentu atbildēs. Liela daļa no viņiem, lai arī ir dzimuši laukos, pēc skolas pabeigšanas ir spiesti pārcelties uz kādu no lielajām pilsētām, visbiežāk Rīgu, lai iegūtu augstāko izglītību, savukārt pēc studiju beigām jauniešus nereti Rīgai piesaista darba iespējas. Tomēr daļa no intervētajiem jauniešiem ir atgriezušies atpakaļ lauku vai mazpilsētas vidē. Savukārt aptaujāto pilsētas vidē dzimušo un augušo jauniešu vidū tendence pamest pilsētu, lai pārceltos uz dzīvi laukos nav manāma, lai gan atsevišķi jaunieši pieļauj domu pārcelties uz laukiem vecumdienās. Te mēs nonākam pie jautājuma par to, kurai videi jaunieši jūtas piederīgi.

Gandrīz visi aptaujātie lauku jaunieši atzīmē, ka viņu dzimtā lauku vai mazpilsētas vide viņiem ir svarīgāka, pat par spīti tam kā dzīve ir viņus aizvedusi uz pilsētu. Piemēram, kāds jaunietis min, ka lai arī gandrīz divi gadi pārsvarā ir pavadīti Rīgā un nevis laukos, un nelielā mērā ir izveidojusies piederības sajūta galvaspilsētai, tas nevar atsvērt 19 gadus, kas ir pavadīti dzīvojot lauku vidē. Trīs gadījumos gan tiek atzīts, ka par spīti ilgiem gadiem laukos, par tuvāku vidi jau ir kļuvusi Rīga, kam par iemeslu tiek norādīta arī patika pret pilsētas kņadu. Tiesa, tiek piebilsts, ka pilnībā piederība lauku videi nezūd, jo tā ir vieta, kur „*pabūt klusumā ar dabu un sevi, sakārtot domās un uzņemt spēkus*”.¹³³

Pilnīgi visi pilsētas vidē augušie respondenti atzīst, ka arī šobrīd jūtas piederīgi pilsētvidei, kas sasaistās ar to, ka jaunieši arī turpmākajos gados pamest pilsētu neplāno. Tomēr vairāki no viņiem norāda, ka dzīve tikai pilsētvidē viņiem nav iedomājama, daudziem ir svarīga iespēja doties ārpus pilsētas apciemot radus, vai arī Rīgā atrasties „zaļā” pilsētvidē – kā piemērs tiek nosaukta Imantas apkārtnē un tiek uzsvērts, ka arī cilvēki tur ir nesteidzīgāki, tādējādi velkot paralēles ar lauku vidi. Tomēr ne visos gadījumos ir iespējams atbildēt viennozīmīgi. Gadās ka, lai arī vispārīgi par svarīgāku tiek atzīta pilsētvide, respondents piebilst, ka drīzāk piederības sajūta veidojas pie Kurzemes novada kopumā. Var veidoties arī situācijas, kad, lai arī liela daļa mūža ir pavadīta pilsētā, arī mazpilsēta, kurā nodzīvots kāds svarīgs dzīves posms, turpina piesaistīt un kaut kādā mērā liek saglabāt piederības sajūtu arī tai (*skat. 2. pielikumu*). Parādās arī viedoklis, kurā tiek atzīts, ka, lai arī visa dzīve ir pavadīta galvaspilsētā un ir izveidojusies vismaz nosacīta piederība šai videi, pastāv iekšējā sajūta, ka ir kāda cita vieta, kur persona varētu justies iedērgāka.

¹³³ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Solvitu Ceriņu*. 2015, 19. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

Arī es pats esmu audzis lauku vidē un tur nodzīvojis pirmos deviņpadsmit savus mūža gadus. Esmu viens no jauniešiem, kas ir pametis dzimto vidi, lai dotos studēt un strādāt uz Rīgu. Par spīti situācijai, kad lauki nav sasniedzami jebkurā brīdī un ikdienas dzīve pilnībā rit galvaspilsētā, es joprojām vairāk jūtos iedēris lauku vidē.

Svarīgs ir arī jautājums par dzimtās vietas nozīmīgumu jauniešu dzīvēs un saikni ar to. Teju visi uzrunātie jaunieši gan no lauku vides, gan no pilsētas vides pārlicinoši atbild, ka dzimtajā vide, vismaz daļēji, viņiem ir svarīga. Pilsētas jauniešu vidū bieži vien tiek uzsvērts, ka par dzimto vietu šajā gadījumā viņi neuzskata pilsētu kopumā, bet gan kādu konkrētu apvidu pilsētā, piemēram Imantu, vai Skanstes ielas rajonu. Tiek arī norādīts uz vēlmi atgriezties dzimtajā vietā kaut kad nākotnē. Dzimtās vietas nozīmība tiek uzsvērtā arī nosaucot to par vietu, kurā izveidojusies vērtību sistēma, kā arī ar ideju, ka „*pat ja cilvēks pats to nesaskata, vai nejut savā ikdienā, viņš ir tas, no kurienes viņš nāk*”.¹³⁴ Viens no laukos augušajiem jauniešiem dzimtās vietas nozīmi raksturo šādi:

*„..zinu, ka vienmēr te varēšu atgriezties, lai vai kas notiktu. [..] šeit var aizbēgt no pilsētas steigas, problēmām. Vienkārši uzlādēties no dabas, lai ar jaunu cīņas sparū varētu atkal kādu laiku izturēt Rīgā.”*¹³⁵

Tātad dzimto vietu latviešu jauniešu uztverē var raksturot kā vietu, kur var atgriezties. Interesanta ir ideja par pieķeršanos dzimtajai vietai, kas radusies „pieraduma dēļ”. To min vairāki respondenti. Respektīvi cilvēks pieķeras mājām tāpēc, ka tā ir ierasts, nevis tāpēc, ka tam būtu kāds pamatots iemesls, tajā pašā laikā arī pilnībā neizslēdzot emocionālā faktora ietekmi.

Jauniešu starpā, kuri atzīst, ka dzimtajā vietā viņu dzīvē ir zaudējusi savu nozīmību, tas tiek pamatots ar biežu dzīvesvietas maiņu, pārāk īsu laika periodu, kas pavadīts dzimtajā vietā līdz ar to neizveidojoties pieķeršanās sajūtai šai videi, arī sliktām atmiņām vai problēmām, kas saistās ar dzimto vidi. Tomēr šādā gadījumā kā dzimtajā vietā, kura ir svarīga, tiek minēta Latvija kopumā. Interesanta situācija veidojas, kad cilvēkam dzimtajā vietā neasociējas ar reālo dzimto vietu, bet gan ar kādu citu vidi, kura ir atstājusi paliekošu iespaidu uz cilvēku pusaudža gados (*skat. 2. pielikumu*).

¹³⁴ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Bērtulsoni*. 2015, 30. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹³⁵ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Jāni Ārentu*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

Vairāku jauniešu stāstījumā par to, kas viņus saista ar dzimto vietu, parādās emocionālitate un izteikta pieķeršanās dzimtajai vietai. Visbiežāk kā saikne, kas saista ar dzimto vietu, ir norādītas bērnības atmiņas, atmiņas no skolas gadiem, arī uz atmiņu bāzes izveidojušās asociācijas. Skanstes ielas rajonā augusi meitene stāsta, ka viņai ar bērnību saistās „siltas vasaras, zaļi koki un ziedoši krūmi. Laimas fabrikas smarža un Balzāmrūpnīcas šampanieša smarža”.¹³⁶ Rezultatā, pasmaržojot šampanieti, rodas asociācija, ka tas smaržo pēc mājām. Vēl viens svarīgs aspekts, kas sevišķi bieži izskanēja intervijās tieši ar laukos augušajiem jauniešiem, ir ģimene un draugi. Pārceļoties uz dzīvi pilsētā, lai dotos studēt vai strādāt, vecāki un arī draugi paliek dzimtajā vietā, līdz ar to iegūstot papildus vērtību, jo nav sasniedzami jebkurā brīdī. Lauku jaunieši kā elementu, kas saista ar mājām, bieži ir norādījuši dabas skaistumu. Piemēram meitene no Bērzpils puses par saikni ar mājām stāsta šādi:

”[..]esmu uzkāpusi teju katrā apkārtnes kokā, zinu, kurā pusē ligzdo kādas putnu sugas, kurp doties pēc Jāņu zālēm, skaistākās Ziemassvētku eglītes un kur rīta agrumā sastapt stārķus, stirnas, lapsas un citus pagasta iemītniekus. [..] vissvarīgākā man ir Bērzpils. Man ir svarīgi, kādā krāsā ir skolas jaunais jumts, kuru koku ir nogāzusi vētra, vai ir sakopts Varenes kalns... Ņemu brīvu dienu darbā, lai aizbrauktu uz turieni Skolotāju dienā, vai kādā vietējas nozīmes svētku dienā.”¹³⁷

Var secināt, ka vismaz atmiņās balstītu saikni ar dzimto vietu kopumā jūt visi intervētie jaunieši. Izņēmums gan ir gadījumi, kad dzimtā vieta biežas pārvākšanās dēļ nav atstājusi pietiekoši paliekošu iespaidu personas atmiņā. Līdz ar to tādā situācijā ir grūti runāt par saikni, kas varētu izveidoties.

Gandrīz visi intervētie jaunieši atzīst, ka viņi apzinās sevi kā latviešus, turklāt nereti arī uzsverot, ka lepojas ar šo apziņu. Tiek atzīmēts arī, ka lepnumu rada iespēja būt latvietim Latvijā, „nevis prom svešā valstī”.¹³⁸ Sevišķi šī latviskā pašapziņa vairākiem respondentiem parādās esot ārzemēs, studējot vai komunicējot ar ārzemniekiem. Tāds viedoklis izskanēja samērā bieži. Tomēr var tikt arī novilkta robeža, līdz kurai latviskā apziņa ir svarīga:

¹³⁶ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Štrauhu*. 2015, 26. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹³⁷ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Dignu Škapari*. 2015, 26. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹³⁸ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Sandu Lazorenko*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

„Valsts vārdā būtu gatavs tai palīdzēt, taču tikai līdz robežai, kad tas var iespaidot manu turpmāko dzīvi un dzīvību kā tādu. Taču, apziņa, ka esmu latvietis man ir svarīga, nekad nespētu pilnīgi adaptēties citā valstī vai vidē, vienmēr mājās runātu latviski.”¹³⁹

Te arī iezīmējas viena no biežāk minētajām izpausmēm, kas stiprina šo latvietības apziņu – latviešu valoda. Minēta ir arī skolotāju un vēstures faktu nozīme latviskās pašapziņas attīstībā:

„[...]mācoties pirmajā klasē man bija īpaša klases audzinātāja, kura vienmēr stāstīja par to, ka mums ir 1991. gadā uz barikādēm stāvējušas vecmāmiņas un vectētiņi un cīnījušies par to, lai mēs varētu te, tagad tā kā mēs te sēžam, ka tas no..no vienas puses parāda to svarīgo, no otras puses uzliek tādu kā pienākuma apziņu, bet nevis smagu pienākuma apziņu, bet lepnuma apziņu. Un līdz ar to nāk līdzī tas latvietības jēdziens [...] koncepts, ka tu esi latvietis un, ka ar to ir jālepojas, jo kāds par to ir rūpējies un centies, lai tāds būtu.”¹⁴⁰ (skat. 2. pielikumu)

Svarīgi var būt arī ārēji latvietības apliecinājumi, piemēram, Rīgas panorāmas tetovējums uz rokas vai staigāšana ar piespraustu Latvijas karoga lentīti. Tāpat interesants ir viedoklis par latvisko pašapziņu, kuru veido atbildības sajūta:

„Man ir svarīgi piekopt latviešu tradīcijas, dziedāt visskaistākās latviešu dziesmas, cienīt šo valsti. [...] tā ir atbildības sajūta, kas veido manu latvietiskuma apziņu. Tā ir mana atbildība – rūpēties par šo zemi, kopt un nepiemēslot to. [...] Tas viss kopā veido manu apziņu, kura man ir svarīga”.¹⁴¹

To var vērtēt kā pozitīvu tendenci, jo norāda uz to, ka piederība Latvijai netiek uztverta tikai kā pašsaprotama parādība, bet arī kaut kas par ko ir jā rūpējas. Jūtoties atbildīgi par to, kas notiek valstī, mēs, iespējams, varam arī veidot ciešāku saikni ar to.

Tajā pašā laikā daži jaunieši ir atzinuši, ka neapzinās sevi kā latviešus, vismaz ne primāri. Priekšplānā var tikt likta globālā identitāte – primārā apziņa nav latviskā, bet gan vispārcilvēciskā. Tāda tendence novērojama gan intervijās ar lauku, gan ar pilsētas jauniešiem:

¹³⁹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Elvi Plāci*. 2015, 20. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴⁰ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Undiju Ancēnu*. 2015, 28. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴¹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Agnesi Kalēju*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

„Es vairāk apzinos to, ka esmu cilvēks. Es neatšķiros ne ar ko ar Ķīnieši, Kanādieši, Tadžiku vai Irānieši.”¹⁴²

„Skatoties gan globāli, apziņa un atbildība par to, ka esmu cilvēks, šķiet nozīmīgāka.”¹⁴³

Te parādās globalizācijas ietekme uz nacionālo identitāti – piederība pasaulei kopumā kļūst svarīgāka par piederību savai valstij. Iespējams, te virsroku par emocionālo domāšanu ņem racionālā domāšana – jūtoties piederīgam/piederīgai globālai videi, arī lokālās problēmas zaudē savu nozīmi un kļūst mazsvarīgas. Kā primārā identitāte atsevišķos gadījumos ir norādīta arī reģionālā identitāte – jaunieši vispirms sevi apzinās, piemēram, kā latgaliešus un tikai pēc tam kā latviešus.

Interesants viedoklis izskan no jaunieša, kurš ir dzimis Ukrainā, bet kopš piecu gadu vecuma dzīvo Latvijā un to arī kopš parvākšanās uz šejieni ir uzskatījis par mājām. Lai arī neviens no vecākiem nav latvietis, viņš sevi identificē kā latvieti, tajā pašā laikā atzīmējot:

”Nesauktu šo apziņu par sev svarīgu, bet vienkārši par... esošu. Tā man ir, nesauktu to par neko īpašu, bet gan par kaut ko dabisku.”¹⁴⁴ Veidojas situācija, kad dzimtā vieta nav atstājusi iespaidu uz latviskās identitātes veidošanos (jo dzimtā vieta atrodas ārpus Latvijas). Tomēr var spriest par dzīvesvietas (šajā gadījumā Liepājas pilsētvides) ietekmi uz latviskās identitātes veidošanos.

Arī pēc vēl viena līdzīga gadījuma var spriest, ka etniskās saknes, pat situācijā, kad to apzināšanās indivīdam ir svarīga, ne vienmēr atstāj iespaidu uz nacionālās identitātes veidošanos:

„Ja mēs pētām manas asinis, tad es esmu vāciete, poliete, latviete, zviedriete. Jā, jā, es zinu - mēs neviens neesam "tīrs", taču man šis viss ir tuvāk. Vectēvs - vācietis ar zviedru mammu, vecmamma - poliete. Tas ir no mammas puses. Par tēva pusi nekas nav zināms, tikai tas, ka tur ir latvieši bijuši. Vai es sevi apzinos kā latviete? Jā. Tomēr. Jā, es lepojos ar savu uzvārdu, taču - es lepojos, ka esmu latviete. Un man ir svarīgi to apzināties.”¹⁴⁵

Pētījuma laikā tika noskaidrots arī tāds respondentu viedoklis, kā, pēc viņu domām, viņu dzimtā vieta vai tagadējā dzīvesvieta ir ietekmējusi viņu latviskās identitātes veidošanos.

¹⁴² Zaharāns, Artis. *Saruna ar Austri Baumani*. 2015, 28. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴³ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Lienī Musti*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴⁴ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Aleksandru Kirillovu*. 2015, 18. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴⁵ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Štrauhu*.

Lauku vidē augušie jaunieši bieži uzsver pašdarbības kolektīvu ietekmi uz latviskās pašapziņas attīstību. Tiek nosaukti tādi aspekti kā „*dažādi kultūras pasākumi un latviskā mantojuma saglabāšana caur tautu dejām, kori un orķestri*”.¹⁴⁶ Bieži tiek uzsvērts, ka tieši laukos patriotiskā audzināšana un tradīciju nodošana nākamajām paaudzēm tiek realizēta daudz veiksmīgāk kā Rīgā:

„*[...] es domāju, ka dzimtā vieta ir ieaudzinājusi būt lepnam par to, ka esmu latvietis, jo man šķiet, ka mazās skolās un mazos pagastos viss ir tā personīgāk un mīļāk, nekā lielās pilsētās ar lielu daudzumu cilvēku*”.¹⁴⁷

Vai arī:

„*Domāju, ka latviskā identitāte tiek tieši ieaudzināta un nodota nākamajām paaudzēm caur latviskām tradīcijām. Ļoti žēl savu pilsētās augušo vienaudžu, kuriem nav ne jausmas, kas ir ķekatas ar dziesmām un dejām, bet kuri bērnībā Helovīnos gājuši pa mājām un vienkārši prasījuši saldumus, kuri Lāčplēša dienā neiet uz krastmalu iedegt svecīti, jo auksti, bet pēc nedēļas bez bēdu dodas uz svētku salūtu*”.¹⁴⁸

Kopumā tiek uzsvērtā tradīciju nozīme latviskās pašapziņas veidošanās procesā:

„*[...] tradīcijas ir jā saglabā un, ja cilvēks tās neturpinās, tad tās izzudīs un tauta vairs ne ar ko neatšķirsies no citām tautām. Tas ir tas, kas mūs padara par latviešiem un indiešus par indiešiem. Piederību nosaka ne jau tikai vieta, kura kartē ievilkta ar melnu robežu*”.¹⁴⁹

Savukārt kā identitāti ietekmējoši faktori konkrēti lauku vidē tiek minēta saskare ar dabu un sadzīvošana ar to, sava dārziņa un bioloģiskas pārtikas iegūšana, pirtī iešana, latviešu ēdienu gatavošana, vainagu pīšana Jāņos, sajūta, ka „*daba, līdzīgi kā senos laikos, ir mijiedarbībā ar cilvēku un viss noris pēc dabas procesiem*”.¹⁵⁰

To, ka laukos tradīciju ietekme izpaužas vairāk, atsevišķos gadījumos atzīst arī pilsētā augušie jaunieši, sakot, ka „*Laukos, piemēram, ir vairāk jūtama senāka folklorā un iedzīvotāju tuvība, balles un citi mazāku miestu pasākumi, kur visi sanāk kopā un visi viens otru*

¹⁴⁶ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Amandu Ertmani*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴⁷ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Mariku Lazorenko*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁴⁸ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Dignu Škapari*.

¹⁴⁹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ģirtu Orolu*. 2015, 26. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁵⁰ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Lauskinieci*. 2015, 19. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

*pazīst.*¹⁵¹ Kāda Rīgā augusi meitene, kura ir dzīvojusi arī Kurzemē norāda, ka „*latviskās identitātes veidošanos vairāk varēja just Kurzemē, Rīgā tas nav tik izteikti.*”¹⁵²

Savukārt pilsētas vidē augušo jauniešu vidū dominē viedoklis, ka latviskās pašapziņas veidošanos lielā mērā ir ietekmējusi ikdienas saskarsme ar krievvalodīgajiem Latvijas iedzīvotājiem:

„Es uzskatu, ka, ja es būtu audzis kādā Vidzemes vai Kurzemes novadā, tad man tā latvieība šķistu pašsaprotama, jo tur nav tik daudz krievu. Bet dzīvojot Rēzeknē, es tiešām lepojos ar to, ka esmu latvietis.”¹⁵³

Vai arī:

„Tā kā dzīvoju Rīgas rajonā Imantā, kas ir īpaši slavēta ar krievvalodīgo iedzīvotāju pārsvaru, tad dažreiz ir skumji, ka uz ielas pārsvarā dzirdu krievu valodu, bet tas nemaina manu latvisko apziņu.”¹⁵⁴

Līdzīgi:

„[...]uzskatu, ka, ja bērnībā būtu gājusi pagalmā spēlēties nevis ar latviski runājošajiem bērniem, bet krievvalodīgajiem, mana latviskā identitāte nebūtu tik izteikta.”¹⁵⁵

Var secināt, ka latviskā identitāte daļēji ir veidojusies arī kā pretreakcija uz krievisko sabiedrību ar kuru ir veidojusies saskarsme. Līdz ar to veidojas situācija, kad neapzināti rodas plaša starp Latvijas sabiedrības daļu, kas sevi identificē ar latviešu valodu un sabiedrības daļu, kas sevi identificē ar krievu valodu.

Apkārtējās sabiedrības ietekme uz identitātes attīstību tiek minēta arī citos gadījumos:

„Uzturoties latviešu kultūrā, iepazīstoties ar jauniem cilvēkiem manī ieaudzināja patriotisma jūtas. Varu derēt, ja uzaugtu Daugavpilī, krieviski runājošā sabiedrībā, identificētos par krievu. Viss atkarīgs no vides.”¹⁵⁶

Jāņem arī vērā, ka valoda tiek uzskatīta par vienu no galvenajiem nacionālo identitāti veidojošajiem elementiem, kas uzsver apkārtējās sabiedrības lomu identitātes attīstībā.

¹⁵¹ Zaharāns, Artis. Saruna ar *Ģirtu Orolu*.

¹⁵² Zaharāns, Artis. Saruna ar *Solveigu Hūnu*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁵³ Zaharāns, Artis. Saruna ar *Aleksi Strangotu*. 2015, 18. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁵⁴ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Zani Langi*. 2015, 25. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁵⁵ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Bērtulsoni*.

¹⁵⁶ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Aleksandru Kirillovu*.

Aspekts, kas kā latvisko identitāti ietekmējošs ir ļoti bieži pieminēts gan intervijās ar lauku jauniešiem, gan pilsētas jauniešiem, un līdz ar to vieno abām vidēm piederīgos jauniešus, ir skolas un skolotāji. Bieži vien stāstījumā par skolām un skolotājiem manāma arī emocionāla nokrāsa, kas pierāda to lielo nozīmi:

„Mums bija kaimiņiene, kura arī bija skolotāja, un viņa paņēma mani līdz lāpu gājienā. Tas bija mans pirmais, pirmais, pirmais lāpu gājiens. Un es atceros ka mēs gājām pa tādu ielu, mēs bijām nobloķējuši satiksmi, mums rokās bija lāpas un mums skaidroja tos vēsturiskos notikumus, bet nevis tādā upuru šķērsgrizumā, kā latvieši mēdz to darīt, nu, ka mēs tur bijām paverdzināti un, ka viss slikti, bet mums to stāstīja ļoti, ļoti lepni.”¹⁵⁷ (skat. 2. pielikumu)

Vai arī:

„[...]skolas, kurās mācījās, it sevišķi Rēzeknes Valsts ģimnāzija, veicināja šīs te latviskās/latgaliskās identitātes stiprināšanos”¹⁵⁸

Līdzīgi:

„Latvisko identitāti viennozīmīgi ir veidojusi dzimtās vietas skola – Rekavas vidusskola, kur tika rīkoti dažādi pasākumi Latvijas valstij nozīmīgos svētkos, kas rosināja apzināties, ka esi latviete. Valsts ir jāmīl, jāciena un jālepojas ar to!”¹⁵⁹

Intervijās minētas tika dažādas aktivitātes, kas ir saistītas ar skolu – himnas dziedāšana, muzeju un pieminekļu apmeklēšana, svētku koncerti skolās, apkārtnes sakopšanas talkas, dalība skolas pulciņos – tautas deju, teātra pulciņos, dziedāšana korī.

Arī bērnudārzu respondenti reizēm ir minējuši, kā vidi, kas ietekmējusi latviskās pašapziņas veidošanos. Samērā bieži kā nozīmīgs faktors minēta arī ģimene, turklāt ne tikai no bērnības pieredzes perspektīvas: *„latvieši ieliek tās savas tradīcijas - vieglākā vai smagākā formā - bērniem”¹⁶⁰ (skat. 2. Pielikumu)*, bet arī no vecāku puses, piemēram, stāstot: *”Bērnu audzinu tā, lai arī viņš sevi apzinātos kā latvieti.”¹⁶¹*

Jāatzīmē, ka intervijās reizēm parādās arī tāds viedoklis, kurā tiek apšaubīts, ka vietas jeb lokālajai piederībai būtu ietekme uz latviskās identitātes veidošanos. Bieži vien lielāka nozīme tiek piešķirta cilvēkiem un ģimenei, sevišķi bērnības vcmposmā.

¹⁵⁷ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Undiju Ancēnu*.

¹⁵⁸ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Eviku Muiznieci*. 2015, 30. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁵⁹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Solvitu Ceriņu*.

¹⁶⁰ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Undiju Ancēnu*.

¹⁶¹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Zani Langi*.

Tomēr jāsecina, ka lielākā daļa jauniešu ir vienisprātis par to, ka mūsdienās latvietības saglabāšana ir nozīmīga. Nereti tam par iemeslu tiek minēts Latvijas mazais izmērs un iedzīvotāju skaits uz globālā fona, kas veicina asimilācijas procesu:

„[...]tā globālāk raugoties, tas ir ļoti būtiski – mūsdienās apzināties savu piederību savai valstij un tautai, un es noteikti gribētu, lai vairāk latviešu to apzinātos, kā sev būtisku”¹⁶²

Vai arī: *„Manuprāt, tas ir bijis svarīgi jebkurā gadsimtā un būs svarīgi arī nākotnē. Latvija ir maza valsts, kurš gan cits to iznesīs tālākā pasaulē, ja ne latvietis pats”¹⁶³*

Līdzīgi: *„Manuprāt, mūsdienās vairāk nekā jebkad būtu jāiemāca cilvēkiem apzināties savu tautību, apzināties savas saknes un to, kas ir darīts, lai mūsu tauta šodien vēl pastāvētu.”¹⁶⁴*

Kā arī : *„Manuprāt, ir svarīgi apzināties to, ka esam latvieši, kā arī derētu apzināties to, ka, ja mēs turpināsim nespuroties pretī citu tautību iedzīvotājiem, tad tie pamazām pārņems mūsu mazo valsti. Latvietis jau savā ziņā ir slinks un miermīlīgs, tāpēc viņš pat necentīsies cīnīties par savu piederību, kamēr tiešām neizjutīs kādus reālus draudus sev, savai ģimenei vai valstij.”¹⁶⁵*

Arī šajā gadījumā: *„Mūsdienās apzināties savu piederību ir ļoti svarīgi, jo saplūstot valstīm un kultūrām, kas gan var būt gan pozitīva, gan negatīva tendence, atkarībā no situācijas, ir arvien grūtāk saglabāt savu identitāti, īpaši tik mazai nācijai. Līdz ar to ir svarīgas tieši šīs emocijas un sajūtas, jo, manuprāt, ar mākslīgiem pasākumiem nav iespējams ilgstoši saglabāt vienotības sajūtu.”¹⁶⁶* Te jau atkal var atsaukties arī uz latviešu nespēju konstanti saglabāt vienotības sajūtu. Par latviešu slinkumu ir runājuši vairāki jaunieši, secinot, ka *„latvieši māk tikai kopā dziedāt, skatīties hokeju, bet ne rīkoties, kad jāpieņem kāds svarīgs lēmums”¹⁶⁷* un *„mūsdienās to vienotību var pamanīt tikai tad, kad kaut kas notiek vai arī tad,*

¹⁶² Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Grosu*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁶³ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Amandu Ertmani*.

¹⁶⁴ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Preisu*. 2015, 26. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁶⁵ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Daizi*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁶⁶ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Sabīni Rubeni*. 2015, 23. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁶⁷ 58. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Madaru Beijeri*. 2015, 29. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

*kad ir kādi nacionālie svētki, kuru laikā visiem pēkšņi atplaukst sirsniņas un visi ir patrioti”.*¹⁶⁸

Tas ļauj runāt par Latvijā pašlaik aktuālu kolektīvās identitātes pacēlumu un sabiedrības saliedēšanās spēju atsevišķās situācijās, piemēram valsts svētku laikā, lielu traģēdiju laikā, kā tas ir bijis, piemēram, Zolitūdes traģēdijas laikā, vai arī svarīgu sporta notikumu laikā, – te īpaši izceļama līdzī jušana Latvijas nacionālajai vīriešu hokeja izlasei. Lai arī intervijās reizēm tiek runāts par latviešu netikumiem – slinkumu, īgnumu, vienotības trūkumu, – tomēr tiek minēts, ka „paši latvieši zina, ka nav jau nemaz tik traki. Daudziem palīdz izdzīvot un turpināt savas gaitas tieši tā apziņa, ka viņi pieder latviešu tautai un, ja senči spēja cīnīties par Latviju, tad to varam arī mēs.”¹⁶⁹

To, ka ir svarīgi apzināties piederību tieši dzimtajai vietai, jaunieši uzsver daudz retāk. Tas parādās lauku un mazpilsētu jauniešu atbildēs:

*„Dzimtā vieta ir jāmīl un jākopj, un jācenšas tā attīstīt, tādā veidā ceļot dzīves kvalitāti gan vismīļākajā, dzimtajā vietā, gan attīstot Latviju kopumā”.*¹⁷⁰

Vai arī: „Man šķiet, ka ļoti svarīgi (apzināties piederību dzimtajai vietai. Aut.), sevišķi cilvēkiem, kuri nāk no mazpilsētām vai laukiem. Izmirst tas viss, arī aizbraucot uz Balviem var just, ka cilvēku tur stipri mazāk nekā pirms gadiem trīs, četriem. Ja saite ar dzimto vietu ir pietiekami dziļa, tad tomēr pastāv iespēja, ka cilvēks tur atgriezīsies.”¹⁷¹

Tiek uzsvērta arī globālā un vēsturiskā ietekme, kuras dēļ tieši dzimtajai vietai būtu jāpievērš lielāka uzmanība:

*„Mūsdienās ir jāsaprot katram pašam, kas ir "latvietība", jo ienāk tik daudz dažādas kultūras, ka arī visas citas kultūras, kas mūs ietekmējušas – zviedri, vācieši, krievi. Tapēc ir arī svarīgi apzināties, cik dzimtā vieta ir svarīga mūsdienās.”*¹⁷² Šis viedoklis vērš uzmanību uz to, ka dzīvojot globalizācijas laikmetā, lokālās identitātes nozīmei būtu jāpieaug.

Tiesa, intervijās izskan arī viedokļi, kas noliedz pārāk izteiktas nacionālās pašapziņas vietai nozīmi:

¹⁶⁸ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Daizi*.

¹⁶⁹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Lauskinieci*.

¹⁷⁰ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Eviku Muiznieci*

¹⁷¹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Kristīni Erciku*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁷² Zaharāns, Artis. *Saruna ar Stīnu Bauni*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

„Neesmu īsti redzējis neko labvēlīgu, ja kāds patiešām parāda, ka viņš ir "best of the best" un ka viņa valsts ir labāka par citām. Labāk būtu, ja apzinātos, ka mēs visi esam vienlīdzīgi, un ka mums nav jāsacenšas. Tas ir iemesls kāpēc veidojas kari. Jo daudzi tā teikt "apbizo" citu valsti naudas dēļ, lai padarītu sevi pārāku par citām.”¹⁷³

Arī:

„[...] ir jāatceras no kurienes mēs nākam un, ja arī esam citā vidē, jāatceras, ka nacionalisms un savas tautības vai piederības lobēšana var tikai sabojāt iespaidu par tautu un mums pašiem. Apziņa par savu piederību ir svarīga tikai līdz brīdim, kad tā nav pārspīlēta.”¹⁷⁴

Tātad latviskā identitāte kopumā ir uzskatāma par svarīgu, tomēr var secināt, ka respondentu uztverē tā nedrīkst būt pārāk izcelta un demonstrēta kā pārāka attiecībā pret citām nacionālajām identitātēm.

Atbildot uz jautājumu, kā, pēc jauniešu domām, mainītos viņu uzskati par latvietību un dzimtās vietas nozīmi, ja viņi būtu auguši citā vidē, vērojama arī stereotipu ietekme. Piemēram, lauki tiek nosaukti kā vide, kurā vērtības (dzimtā vieta, tradīcijas) ir stabilākas un ilgtspējīgākas. Tiek pieļauts, ka, dzīvojot pilsētā, dzimtās vietas nozīme nebūtu tik liela, kā arī uzskati par latvietību būtu citādāki, ne tik patriotiski. No pilsētā augušiem jauniešiem izskan ideja, ka, augot lauku vidē, latvietība, iespējams tiktu uztverta kā pašsaprotama, veidotos izteiktāks patriotisms un lokālpatriotisms, kā arī lepnuma un atbildības sajūta, cenšoties kaut ko sasniegt, būtu daudz augstāka. Intervijās izskanējis arī uzskats, ka laukos augot, iespējams, veidotos šaurāks skats uz dzīvi, kā arī neveidotos tik izteikta interese par kultūru, bet svarīgākas būtu dabas problēmas.

Lielākā daļa jauniešu tomēr uzskata, ka, visdrīzāk, uzaugšana citā vidē neietekmētu viņu uzskatus par latvietību un dzimtās vietas nozīmi vai arī ietekmētu tikai sīkās niansēs. Tas visbiežāk tiek pamatots ar ģimenes ietekmi, kura būtu gūta neatkarīgi no vides, gan ar skolotāju ietekmi, pieļaujot, ka jebkurā vidē atrastos, kāds skolotājs, kurš „ieliek” skolēnos latvisko pašapziņu:

„[...]nav svarīgi vai esi audzis laukos vai pilsētā, svarīgāk ir tas, kā mazotnē tevī ir ielikta attieksme pret valsti, savu zemi. Tas viss ir vecāku rokās, kā bērns skatīsies uz to, ka ir latvietis.”¹⁷⁵

¹⁷³ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Austri Baumanī.*

¹⁷⁴ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Elvi Plāci.*

Vai arī: „[..]es ticu, ka Latvijā katrā novadā un katrā skolā, kurā ir latviešu skolēni, ir pārstāvēti arī tā..pārstāvēta arī tā skolotāju grupa, kuri..kuriem tas ir svarīgi – latvietība un latvietis, latvieši un latviskums. Tas viss ir tik būtiski, ka viņi saviem skolēniem mēģina to kaut kādā veidā ielikt.”¹⁷⁶ (skat. 2. pielikumu).

Intervijas noslēdzot, jauniešiem tika lūgts raksturot viņu „ideālās mājas” un elementus, kas tādas varētu veidot. Jauniešu atbildēs, par to runājot, daudz biežāk izskan morālo vērtību nozīme. Bieži tiek minēts, ka svarīga ir tuvo cilvēku klātbūtne, kā arī sadzīviskas vērtības: „Ideālās mājas – vieta, kur ir patīkama vide un savi, līdzīgi domājoši, saprotoši cilvēki. Ideālajās mājās būtu jābūt saskaņai un harmonijai, mieram un dzīvespriekam.”¹⁷⁷

Interviju laikā tiek minēta arī drošības sajūta, laimes apziņa, apziņa, ka tur esi gaidīts, miers, satiecība un mīlestība. Tas viss kopā tiek raksturots kā „māju sajūta”. Sevišķi lauku vidē augušo jauniešu viedokļos bieži parādās arī dabas nozīme „ideālajām mājām”. Piemēram, „Tur jābūt meža ielokam ar birstalu, kam cauri vijas upīte.”¹⁷⁸ Arī ezeri, dīķi un pļavas tiek minēti kā vēlamā māju tuvumā.

Pilsētā augušo jauniešu atbildēs parādās arī materiālo vērtību nozīme, piemēram, „Privātmāja ar dārzu lielpilsētā vai tuvu tai. Visas ērtības un komunikācijas.”¹⁷⁹ „Ideālās mājas” tiek raksturotas arī kā vieta, kur var dzīvot vieglāku dzīvi un saņemt lielāku algu. Plašākā līmenī „ideālās mājas” tiek definētas šādi: „tā ir pasaule, kur visi ir pieklājīgi un mierīgi. Bez kariem, kur tev jāsatraucas vai kāds neiebruks tavās mājās un neuzspiedīs savus noteikumus. Miers un harmonija.”¹⁸⁰

Var secināt, ka svarīgākie „ideālo māju” raksturojošie elementi ir ģimenes klātesamība, miers un drošības sajūta.

Veicot pētījumu, iezīmējās dažas kopīgas tendences. Piemēram, uzskati par to, ka augot pilsētā ir lielākas iespējas dzīvot tajā pašā vietā (vai vismaz vidē) arī pēc skolas gadiem, turpretī lauku jaunieši pēc vidusskolas vai arī jau pēc pamatskolas pabeigšanas ir spiesti doties

¹⁷⁵ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Zani Langi*.

¹⁷⁶ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Undiju Ancēnu*.

¹⁷⁷ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Intu Ševanovsku*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁷⁸ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Lauskinieci*.

¹⁷⁹ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Rolandu Rozenbergu*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

¹⁸⁰ Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ģirtu Orolu*.

uz pilsētām, lai turpinātu izglītoties. Bieži vien pilsētas videi ar darba vietu palīdzību izdodas jauniešus piesaistīt arī pēc vidusskolas izglītības iegūšanas, kas rezultējas tajā, ka lauki pamazām kļūst tukšāki, tomēr tajā pašā laikā jaunieši nereti izsaka cerību atgriezties laukos pēc kāda laika perioda.

Var secināt, ka pilsētas vidē ir lielāka iespēja saglabāt piederības sajūtu šai videi, tomēr lauku vidē lokālās piederības sajūta, šķiet, veidojas izteiktāk un dziļāk. Respektīvi, ja tā ir izveidojusies, to ir grūti mainīt. Savukārt pilsētas vidē piederības sajūtu tai ir samērā viegli saglabāt tikai tāpēc vien, ka principā nav izteiktas lielākām cilvēku masām raksturīgas vajadzības mainīt dzīves vidi, pārceļoties uz laukiem vai mazpilsētu.

Kā var spriest pēc interviju materiāla, jauniešiem veidojas vismaz daļēja saikne ar dzimto vietu pat pēc tam, kad tā ir pamesta un par dzīvesvietu ir kļuvusi kāda cita vieta. Šāda saikne neizveidojas tikai gadījumos, kad ar dzimto vietu saista sliktas atmiņas, vai arī nav pietiekoši spilgtu atmiņu, kas atgādinātu par dzimto vietu. Tāda situācija veidojas, kad jau agrā bērnībā ir mainīta dzīvesvieta, un vēl izteiktāk tas manāms, ja dzīvesvieta mainīta vairākas reizes. Galvenie elementi, kas rada un uztur saikni ar dzimto vietu ir ģimene, atmiņas, kā arī skolas ietekme.

Ir vērojama tendence, ka jaunieši kopumā apzinās sevi kā latviešus un uzskata, ka nacionālā pašapziņa viņiem ir svarīga. Nozīmīga var būt ne tikai iekšējā apziņa, bet arī ārējās izpausmes, lai uzsvērtu savu latviskumu. Tāpat intervijās valda viedoklis, ka latviskās identitātes saglabāšanai un attīstībai ir svarīga arī tradīciju ietekme. Jāatzīmē, ka etniskā izcelsme ne vienmēr ir noteicošs faktors nacionālās identitātes veidošanās procesā.

Kā viens no nozīmīgākajiem latviskās pašapziņas veidošanās avotiem bieži tiek pieminēti skolotāji, latviskās tradīcijas un ģimenes ietekme, savukārt dzimtās vietas kā lokācijas nozīme ir uzskatāma par salīdzinoši mazāk svarīgu. Pilsētas vidē kā nozīmīgu latviskās identitātes ietekmju avotu var minēt arī kontaktu ar krievu valodā runājošajiem sabiedrības locekļiem.

Konceptu „ideālās mājas” visbiežāk raksturojošie elementi ir tuvie cilvēki (ģimene, dzīvesbiedri), drošības sajūta, miers un harmonija, saikne ar dabu, kā arī atsevišķas materiālās vērtības.

Kopumā var secināt, ka lokālā piederība ietekmē latviskās pašapziņas veidošanos, tomēr to nevar absolutizēt un uzskatīt par izšķirošu faktoru nacionālās identitātes saglabāšanā un

attīstībā. Daudz lielāku ieguldījumu tajā sniedz ģimene, apkārtējā sabiedrība un skola. Daļēji skolas un skolotājus var uzskatīt par lokālo piederību veidojošajiem elementiem, līdz ar to padarot lielāku lokālās piederības lomu latviskās pašapziņas veidošanās procesā.

NOBEIGUMS

Saskaņā ar statistikas datiem, Latvijas iedzīvotāju skaits arvien turpina sarukt. To ietekmē gan negatīvie dzimstības rādītāji, gan arī emigrācijas procesi. Uz ārzemēm dodas dažādu vecumgrupu pārstāvji – jaunieši un vecākā paaudze, emigrē veselas ģimenes, zaudējot fizisko saikni ar izcelsmes zemi un mājām. Lai risinātu šīs problēmas, aizvien svarīgāk kļūst saglabāt latvisko pašapziņu. Pētījuma laikā intervējot latviešu jauniešus tika gūta atziņa, ka latviskās identitātes nozīme mūsdienās nesamazinās, drīzāk pat pieaug.

Darba gaitā tika analizēta lokālās piederības nozīme mūsdienās, kā arī tās ietekme uz latviskās identitātes konstruēšanas procesiem. Tika izdalītas arī svarīgākās iezīmes un elementi, kas veido lokālās piederības sajūtu, latvisko identitāti kā arī raksturotas galvenās „ideālās mājas” raksturojošās iezīmes.

Daudz izteiktāk lokālā piederība Latvijā veidojas lauku vidē, salīdzinājumā ar pilsētvidi. Daļēji tas ir attiecināms arī uz latviskās identitātes aspektiem, taču laukos un pilsētā latviskās pašapziņas veidošanos ietekmē dažādi faktori. Kā svarīgākos faktoros var minēt ģimenes ietekmi, skolas un skolotāju ietekmi, apkārtējās sabiedrības ietekmi, kā arī, pilsētas jauniešu gadījumā, arī saskarsmi ar krievu valodā runājošo sabiedrības daļu. Interviju saturs norāda arī uz to, ka lauku jaunieši runājot par dzimto vietu ir daudz emocionālāki, savukārt pilsētas jauniešu teiktajā daudz biežāk manāma pragmatiskāka pieeja. Savukārt „ideālo māju” modelis intervētajiem jauniešiem kopumā vairāk saistās ar morālajām un emocionālajām, nevis materiālajām vērtībām.

Balstoties uz iegūtajiem empīriskajiem datiem var spriest, ka atšķirīga lokālā piederība var dažādi ietekmēt latviskās identitātes veidošanos, tomēr tā nav uzskatāma par galveno faktoru nacionālās pašapziņas konstruēšanās procesā. Jāatzīmē, ka izteikta lokālās piederības apziņa var arī neizveidoties un šādā gadījumā par tās ietekmi uz latvisko identitāti nav iespējams runāt vispār.

Pētījuma laikā iegūtas atziņas ļauj secināt, ka šobrīd latviešu jauniešos ir izveidojusies spēcīga nacionālā piederības sajūta un patriotisms, taču tajā pašā laikā tas nepārsniedz robežu, kad uzsvērti tiktu demonstrēts pārkums pār citām nācijām vai neiecietība. Tas vairāk ir vērtējams kā nacionāls pašlepnums.

Metodoloģiskā ziņā ar kvalitatīvo datu iegūšanas metodi – strukturētajām intervijām – bija iespējams iegūt samērā parskatāmu priekšstatu par jauniešu uzskatiem lokālās piederības un etniskās patības jautājumā, tomēr kā atbalsta instrumentu izmantojot arī kvantitatīvās metodes, piemēram anketēšanu, būtu iespējams iegūt pilnīgāku pārskatu par šī brīža situāciju.

TĒZES

1. Procesam, kura laikā veidojas izpratne par identitāti, būtu jānorit pusaudža vecumā. Personai ar mazāk attīstītu identitātes sajūtu ir grūtāk definēt savas stiprās un vājās puses, un uzsvērt savu individualitāti.
2. Etniskā un nacionālā identitāte ir svarīgi aspekti kolektīvās identitātes veidošanās procesā, savukārt nacionālā identitāte uzskatāma par institucionāli nozīmīgāko identitātes paveidu.
3. Nacionālās un reģionālās identitātes pazīmes un simboliskās iezīmes vienas valsts iedzīvotājiem pilnīgi sakrīt, piemēram, valsts himna, pilsoniskā piederība, karogs, valsts svētki, valsts valoda, tomēr reģionālā identitāte var aptvert arī plašāku teritoriju un pārsniegt vienas valsts robežas.
4. Telpa un vieta ir jēdzieni, kas veido cilvēku izpratni par mūsu novietojumu pasaulē, taču tie nav sinonīmi. Telpa ir daudz plašāks jēdziens, savukārt vieta norāda uz kaut ko konkrētu.
5. Lauki, gan Latvijas, gan Eiropas kontekstā ir apzīmējami kā problēmtelpa, tomēr tajā pašā laikā lauku videi ir bijusi liela loma latviešu nacionālās pašapziņas saglabāšanā vēstures gaitā.
6. Lai arī kvantitatīvais aspekts ir svarīgs, tas nav noteicošais pilsētas definīcijā. Daudz lielāka nozīme ir ekonomiskajiem un sociālajiem aspektiem.
7. Tā sauktā *plūstošā modernitāte* (Z. Baumans) priekšplānā izvirza nomadiskās īpašības un noliedz to, kas ir stabils. Līdz ar to, dzīvojot plūstošās modernitātes laikmetā, gan lokālās identitātes nozīmei, gan nacionālās identitātes nozīmei būtu jāsamazinās.
8. Lokālo identitāti lielākas iespējas saglabāt ir dzīvojot lielā pilsētā, tomēr lauku vidē lokālās piederības sajūta veidojas daudz izteiktāk.
9. Etniskā piederība un izcelsme vieta ne vienmēr ir nosakošs faktors nacionālās identitātes apziņā.
10. Nav iespējams viennozīmīgi noteikt dzimtās vietas ietekmi uz identitātes saglabāšanu, ja saikne ar to ir neskaidra vai maznozīmīga

11. Latviskās identitātes veidošanā liela ietekme ir Latvijas skolām un skolotājiem, kuri ar savu darbu ieaudzina latvisko pašapziņu un patriotismu.
12. Laukos joprojām cilvēkiem veidojas cieša saikne ar dabu. Arī tradīciju nozīme un ietekme uz ikdienas dzīvi ir vērojama daudz izteiktāk kā pilsētā.
13. Pilsētas vidē latviskās identitātes apziņa var kalpot kā pretstats krievu valodā runājošai sabiedrības daļai saskarsmē ar to.
14. Lokālā piederība nav nosakošais faktors latviskās identitātes apziņas uzturēšanā. Daudz svarīgāki faktori ir apkārtējā sabiedrība, ģimene, saskarsme ar dabu un skolas gadu ietekme.
15. Galvenie „ideālās mājas” veidojošie elementi ir emocionālie aspekti un morālās vērtības, nevis materiālās. Kā galvenās ir nosaucamas līdzcilvēku tuvums, satiecība, miers un harmonija.
16. Lai arī Latvija ir uzskatāma par Rietumu sabiedrību, tajā nav manāma izteikta *plūstošās modernitātes* ietekme uz lokālo un nacionālo identitāti. Latvijas gadījumā gan nacionālajai, gan lokālajai identitātei joprojām ir samērā liela nozīme.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Literatūras saraksts

1. Adikipi Ovens u.c *Ideju vārdnīca*. Rīga, Zvaigzne ABC, 1999.
2. Auge, Marc. *Non-places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. London, Verso, 1995.
3. Baudelaire, Charles. *The Painter of Modern Life and other essays*. London, Phaidon Press, 1995.
4. Bauman, Zygmunt. *Liquid Modernity*. Cambridge, Polity Press, 2000.
5. Beitnere, Dagnāra. *Pašreferēnce latviešu kultūras paradigmā (20. gadsimta 20. - 40. un 90. gadi līdz mūsdienām)*. Disertācija socioloģijā. Rīga, LU Filozofijas un socioloģijas institūts. Rīgas Stradiņa universitāte, 2003.
6. Borodkina, Ilze. Nacionālā identitāte virtuālajā komunikācijas vidē: Miljons.com gadījums. Nacionālās identitātes komunikācija latvijas kultūras telpā. Rīga, Latvijas universitātes sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011. 97.-109.lpp.
7. Castells, Manuel. *The Power of Identity*. Oxford, Blackwell, 2010.
8. Cimdiņa, Agnese, Ieva Raubiško. Cilvēks un darbs Latvijas laukos. Sociālantropoloģisks skatījums. Rīga, Zinātne, 2012.
9. Ching, Barbara. Gerald W. Creed. *Knowing Your Place: Rural Identity and Cultural Hierarchy*. New York, London: Routledge, 1997.
10. Dzenovska, Dace. *Aizbraukšana un tukšums Latvijas laukos: starp zudušām un iespējamām nākotnēm*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2012.
11. Giddens, Anthony. *The Consequences of Modernity*. Cambridge, Polity Press, 1990.
12. Grizans, Jurijs, Janis Vanags. Pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānošanas un pārvaldīšanas aspekti mūsdienās. *Scientific Journal of Riga Technical University*. Vol.20. 2010. 51.-58. Lpp.
13. Haferkamp, Hans, Neil J. Smelser. *Social Change and Modernity*. Berkeley, University of California Press, 1992.
14. Jakoba, Ilzīte, Līga Paula. *Latviskā identitāte latviešu skatījumā*. Sociālo zinātņu fakultātes raksti I. 2011. 153.-157.lpp.

15. Kaprāns, Mārtiņš, Vita Zelče. Identitāte, sociālā atmiņa un kultūras trauma. *Pēdējais karš: Atmiņa un traumas komunikācija*. Rīga, LU SZF SPPI, 2010. 11.-28. lpp.
16. Kaufmann, Chaim. Possible and Impossible Solutions to Ethnic Civil Wars. *International Security*, Vol. 20, No. 4. MIT Press, 1996. 136-175.
17. Kārklīņa, Rasma. Vai laukos ir pilsoniskā sabiedrība? Identitātes. Kopienas. Diskursi. Rīga, Latvijas Universitāte, 2012. 47.-60.lpp.
18. Lāce, Ilze. Cilvēks un vieta: Tēmas nozīmīgums Latvijas socioloģijā. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 20.-40.lpp.
19. Ločmele, Klinta. Lauku diskurss presē latviešu valodā Latvijā (1989–2012). Promocijas darbs doktora grāda iegūšanai komunikācijas zinātnes nozarē. Rīga, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte, 2014.
20. Ločmele, Klinta. Lauku un lauksaimniecības vērtība un loma mūsdienās: laikraksta “Latvijas Avīze” analīze (2004 - 2008). *Nacionālās identitātes komunikācija Latvijas kultūras telpā*. 30.-47.lpp.
21. Marshal, Gordon. *Oxford Dictionary of Sociology*. Oxford, Oxford University Press, 1998.
22. Neal, Sarah. Rural identities: Ethnicity and community in the contemporary English countryside. Farnham: Ashgate. 2009.
23. Paasi, Ansi. Region and Place: Regional identity in question. *Progress in Human Geography*. Vol. 27, issue 4. SAGE publications, 2003. 475.-485.lpp.
24. Rungule, Ritma, Ilze Koroļova. Latvijas jauniešu sociāli teritoriālā piederība: etniskā un nacionālā identitāte. Identitātes. Kopienas. Diskursi. Rīga, Latvijas Universitāte, 2012. 27.-46.lpp.
25. Stepčenko, Anna. Nacionālās, reģionālās identitātes un telpas strukturācijas interference. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. Rīga, Latvijas Universitāte, 2014. 41.-46.lpp.
26. Šķilters, Jurgis. Nacionālā identitāte semantiskajā telpā. *Nacionālās identitātes komunikācija latvijas kultūras telpā*. Rīga, Latvijas universitātes sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011. 3.-16.lpp.

27. Tabuns, Aivars. Identitāte, etniskās attiecības, valoda un kultūra. Cik integrēta ir Latvijas sabiedrība? Sasniegumu, neveiksmju un izaicinājumu audits. Rīga, Latvijas Universitāte, 2010. 255.-280.lpp.
28. Tuan, Yi-Fu. *Space and place. The perspective of experience*. Minneapolis, University of Minnesota press, 2001.
29. United Nations. *World Urbanization Prospects. 2014 revision*. New York, United Nations, 2014.
30. Weber, Max. *Economy and society. An outline of interpretive sociology*. Los Angeles, University of California Press, 1978.
31. Weinreich, Peter, Wendy Saunderson. *Analysing Identity: Cross-Cultural, Societal and Clinical Contexts*. Oxford, Routledge, 2003.
32. Zobena, Aija, Miķelis Grīviņš, Jurijs Ņikišins. Vieta, identitāte un Rīcībspēja. *Ad locum: Vieta, identitāte un rīcībspēja*. 6.-18.lpp.
33. Zvidriņš, Pēteris, Edvīns Vītoliņš. Ielūkosimies nākotnē: jaunākās demogrāfiskās prognozes. Demogrāfiskā situācija šodien un rīt. Rīga, Zinātne, 2005. 93.-114.lpp.

Avoti

34. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Agnesi Kalēju*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
35. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Aleksandru Kirillovu*. 2015, 18. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
36. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Aleksi Strangotu*. 2015, 18. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
37. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Amandu Ertmani*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
38. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Daizi*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
39. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Grosu*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
40. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Anniju Štrauhu*. 2015, 26. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

41. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Artūru Čerņavski*. 2015, 20. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
42. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Austri Baumani*. 2015, 28. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
43. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Dignu Škapari*. 2015, 26. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
44. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Elvi Plāci*. 2015, 20. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
45. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Eviku Muiznieci*. 2015, 30. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
46. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Guntu Kalvīti*. 2015, 28. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
47. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ģirtu Orolu*. 2015, 26. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
48. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Bērtulsoni*. 2015, 30. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
49. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Lauskinieci*. 2015, 19. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
50. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ievu Preisu*. 2015, 26. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
51. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Intu Ševanovsku*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
52. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Jāni Ārentu*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
53. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Jāni Knetu*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
54. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Jolantu Sauleviču*. 2015, 22. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
55. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Kristīni Erciku*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

56. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Lieni Musti*. 2015, 27. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
57. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Lieni Kņazi*. 2015, 29. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
58. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Madaru Beijeri*. 2015, 29. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
59. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Mariku Lazorenko*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
60. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Mārītiņu Krauzi*. 2015, 25. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
61. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Ričardu Dani*. 2015, 22. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
62. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Rolandu Rozenbergu*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
63. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Rolandu Šikovu*. 2015, 23. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
64. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Sabīni Rubeni*. 2015, 23. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
65. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Sandu Lazorenko*. 2015, 24. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
66. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Santu Soboļevu*. 2015, 29. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
67. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Simonu Leli*. 2015, 23. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
68. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Solveigu Hūnu*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
69. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Solvitu Ceriņu*. 2015, 19. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
70. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Sīnu Bauni*. 2015, 24. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

71. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Tomu Štālu*. 2015, 18. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
72. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Undiju Ancēnu*. 2015, 28. apr. Audioieraksts. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.
73. Zaharāns, Artis. *Saruna ar Zani Langi*. 2015, 25. apr. Virtuāla intervija. Glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

Elektroniskie informācijas avoti

74. *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=185993> [skatīts 15. Apr. 2015.]
75. Ahmed, Mahbub Uddin. Weber's Perspective on the City and Culture, Contemporary Urbanization and Bangladesh. *Bangladesh e-Journal of Sociology*. Vol. 1. No. 1. January 2004. Pieejams: <https://ia701202.us.archive.org/11/items/MaxWeberEconomyAndSociety/MaxWeberEconomyAndSociety.pdf> [skatīts 17. apr. 2015.]
76. Anthony Giddens: Modernity, post-modernity and the post-traditional. Pieejams: <http://www.theory.org.uk/giddens3.htm> [skatīts 28. apr. 2015.]
77. *Ciema statusam Latvijā neatbilst aptuveni 2000 apdzīvotu vietu*. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/548803-ciema_statusam_latvija_neatbilst_aptuveni_2000_apdzivotu_vietu [skatīts 18. apr. 2015.]
78. Dictionary.com – Town. Pieejams: <http://dictionary.reference.com/browse/town> [skatīts 16. apr. 2015.]
79. *Ethnic Identity*. Pieejams: https://www.uky.edu/Classes/FAM/357/fam544/ethnic_identity.htm [skatīts 20. mar. 2015.]
80. Eriksen, Thomas Hylland. *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives: Third Edition*. London, Pluto Press, 2010. Pieejams: <http://folk.uio.no/geirthe/Ethnicity3.html> [skatīts 18. mar. 2015.]

81. Habermas, Jürgen. *Modernity – An incomplete project*. Pieejams: http://www.aphotostudent.com/wp-content/uploads/2009/11/habermas_modernityproject.pdf [skatīts 28. apr. 2015.]
82. Hesse, Petra. Stereotypes Mask Feelings of *Fear*. Pieejams: <http://www.medialit.org/reading-room/stereotypes-mask-feelings-fear> [skatīts 21. mar. 2015.]
83. *Identity Status Theory (Marcia)*. Pieejams: <http://www.learning-theories.com/identity-status-theory-marcia.html> [skatīts 19. mar. 2015.]
84. *Iedzīvotāji - Galvenie rādītāji*. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaji-galvenie-raditaji-30260.html> [skatīts 15. apr. 2015.]
85. *Iedzīvotāju izvietojums (blīvums) un urbanizācija*. Pieejams: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/skoloniem/iedzivotaji/blivums_krasains.pdf [skatīts 15. apr. 2015.]
86. Kas ir virtuālā identitāte? Pieejams: http://www.drossinternets.lv/upload/did2011/skolotajiem_internets_tava_dzive_2011.pdf [skatīts 1. mai. 2015.]
87. Latvijas Republikas Kultūras ministrija. *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes* (2012– 2018). Apstiprinātas ar Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojumu Nr.542. 2011.gada 20.oktobrī. Pieejams: www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/.../KMPam_071011_integ.pdf [skatīts 4. apr. 2015.]
88. LETA. *Iestājoties pret 'Rail Baltica' pazemes tuneļa izbūvi, dažs sola pat piekēdēties īpašumiem*. Pieejams: <http://www.delfi.lv/bizness/transports-logistika/iestajoties-pret-rail-baltica-pazemes-tunela-izbuvi-dazs-sola-pat-piekedeties-ipasumiem.d?id=45904501> [skatīts 17. apr. 2015.]
89. Liquid Modernity. Zygmunt Bauman. Pieejams: <http://theory.routledgesoc.com/category/profile-tags/liquid-modernity>, [skatīts 30. apr. 2015.]
90. Merriam-Webster. *Modern*. Pieejams. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/modern> [skatīts 28. apr. 2015.]

91. Moran, Kristina C., Leeva C. Chung. Global or Local Identity? A theoretical analysis of the role of Viacom on identity formation among children in an international context. *Global Media Journal*, Vol. 7. Issue 12. 2008. Pieejams: <http://lass.purduecal.edu/cca/gmj/sp08/gmj-sp08-moran-chung.htm> [skatīts 2. mai. 2015.]
92. Online Etymology Dictionary. *Identity*. Pieejams: <http://www.etymonline.com/index.php?term=identity> [skatīts 18. Mar. 2015.]
93. Oxford Dictionaries. *Modernity*. Pieejams: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/modernity> [skatīts 28. apr. 2015.]
94. *Social Stereotype*. Pieejams: http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Social_stereotype.html [skatīts 18. mar. 2015.]
95. Stern, Carly. *Living the dream! High-flying writer trades her \$95,000-per-year career for a minimum wage job in an exotic Caribbean paradise - and she insists she's never been happier*. Pieejams: <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-3062849/Living-dream-High-flying-writer-trades-95-000-year-career-minimum-wage-job-exotic-Caribbean-paradise-insists-s-never-happier.html> [skatīts 30. apr. 2015.]
96. Tisenkopfs, Tālis. *Latviskā identitāte gadsimta izskaņā. Es, citi, mēs*. Pieejams: <http://www.diena.lv/arhivs/latviska-identitate-gadsimta-izskana-es-citi-mes-10570716> [skatīts 28. mar. 2015.]
97. Tweedie, Neil. *Bill Gates interview: I have no use for money. This is God's work*. Pieejams: <http://www.telegraph.co.uk/technology/bill-gates/9812672/Bill-Gates-interview-I-have-no-use-for-money.-This-is-Gods-work.html> [skatīts 30. apr. 2015.]
98. Virtual identity. Pieejams: http://www.webopedia.com/TERM/V/virtual_identity.html [skatīts 1. mai. 2015.]
99. Wise, Deborah L. *Virtual Identity: How Virtual Worlds Affect Identity*. Pieejams: <https://www.yumpu.com/en/document/view/11635009/virtual-identity-virtual-identity-deborah-l-wise> [skatīts 1. mai. 2015.]

SUMMARY

The topic of the bachelor thesis is “The influence of Local affiliation on identity construction of Latvian youth”. The goal of the thesis is to reveal how does the local identity influence development of a national identity. The analytical part of the thesis is based on interviews with Latvian youth ages 18 to 28.

The first chapter of the research provides information about identity; the way it develops, the forms of it and an importance of developed identity in relationships between individuals and groups. A separate sub-section describes ethnic identity and importance of stereotypes. The chapter concludes with a sub-section describing nation, regional, local and global identities.

The second chapter defines space and place and relations between them. A separate sub-section gives description of city and rural area characteristics. The chapter ends with the description of modernity and liquid modernity.

The final chapter consists of analysis of relations between local and national identities. The analysis is based on survey carried out between Latvian youth from urban and rural areas (ages 18 to 28) in March and April 2015. Research was done in spring of 2015.

ANNOTATION

Das Thema der Bachelorarbeit ist “Der Einfluss von einheimisch Zugehörigkeit auf der Identitätsbildung der lettische Jugend” (The influence of Local affiliation on identity construction of Latvian youth). Das Ziel der Arbeit ist es aufzudecken, wie die einheimische Identität beeinflusst die Bildung einer nationalen Identität. Das analytische Teil dieser Arbeit basiert sich auf einer Befragung der lettischen Jugend, im Alter 18 bis 28.

Das erste Kapitel der Bachelorarbeit enthält die Information über Identität. Wie es entwickelt, verschieden Formen und die Wichtigkeit einer Identität auf die Beziehungen zwischen Personen und Personengruppen. Ein Unterkapitel beschreibt ethnische Identität und Bedeutung von Stereotyps. Weiter werden nationale, regionale und globale Identitäten dargelegt.

Das zweite Kapitel legt das Raum und Ort zwischen die Identitäten fest. Ein Unterkapitel beschreibt die Eigenschaften von Stadt und ländliche Gebiete. Das Kapitel wird mit einer Beschreibung von die flüssige Modernität beschlossen.

Das letzte Kapitel besteht von einer Analyse von regionalen und nationalen Identitäten. The Analyse basiert sich auf eine Umfrage von lettische Jugend (18-28 Jahre alt), die von städtischen und ländlichen Gebieten kommen. Die Umfrage wurde im Frühling 2015, März und April durchgeführt.

PIELIKUMI

1. pielikums. Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija 2004.-2013.g.

	Iebrauca Latvijā	Izbrauca no Latvijas	Migrācijas saldo
2004	4 844	20 167	-15 323
2005	6 691	17 643	-10 952
2006	8 212	17 019	-8 807
2007	7 517	15 463	-7 946
2008	4 678	27 045	-22 367
2009	3 731	38 208	-34 477
2010	4 011	39 651	-35 640
2011	10 234	30 311	-20 077
2012	13 303	25 163	-11 860
2013	8 299	22 561	-14 262

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_iedz_migr/IB0010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=7ee5bb2b-7c93-4ccb-8a34-1aa4ade09cc3

2. pielikums. Intervija ar Undiju Ancēnu.

28.04.2015. Folkklubs Ala. Intervijas sākuma laiks 19:49. Intervijas beigu laiks 20:09. Intervijas apjoms 20 minūtes. Audioieraksts glabājas A. Zaharāna personiskajā arhīvā.

(Fonā bāra troknis, cilvēku balsis, klusu dzirdama arī latviešu tautas mūzika)

Kāds ir tavs vārds?

Undija.

Cik tev šobrīd ir gadu un kāda ir tava pašreizējā nodarbošanās?

Man ir 22 gadi. Es šobrīd esmu..Es šobrīd strādāju mārketinga projektu vadības jomā un..un savu pārējo laiku – darba laiku produktīvo - es veltu dažādiem brīvprātīgiem projektiem.

Kura ir tava dzimtā puse?

Es esmu piedzīmusi un savas dzīves pirmo daļu uzaugusi Rīgā, Purvciemā. Tā ir..tā ir vieta, kur..Tā ir vieta, kur es esmu gan sākusi mācīties skolā, gan gājusi bērnudārzā, gan spēlējusies ar pagalma puikām un meitenēm, un..Jā, tā. (*Viegli iesmejas*).

Kur tu esi pavadījusi lielāko sava mūža daļu – laukos, pilsētā, mazpilsētā?

Tas ir dalīti. Pirmo savas dzīves daļu, kā es teicu, es esmu piedzīmusi un uzaugusi Rīgā, līdz desmit gadu vecumam es tur augu, tikai kaut kādās vasarās devos pie omes uz laukiem. Desmit gadu vecumā dzīve krasi mainījās, jo...mana mamma izlēma sākt ceļojumus un klejojumus pa Latviju meklējot māju, līdz ar ko šajā ceļojumā, klejojumā viņa ņēma savus bērnus līdz un līdz ar to mēs sākām mainīt dzīvesvietas. Un tā dzīvesvietas nomaiņa nenotika vienreiz. Tā dzīvesvietas nomaiņa kopumā notika piecas reizes, tā kā tie pirmie desmit gadi bija Rīgā un tad bij' pārmaiņas pa dažādām tā kā Latvijas pusēm – Bauska un tad Talsu novads, dažādas vietas Talsu pusē. Līdz ar to tas ir tā kā dalīti,bet..bet, ja es domāju par to, kas tā kā mani, nu, kā cilvēku ir ietekmējis visvairāk, tad kaut kādus pirmos pamatus ir ielikusi skolas pirmās četras klases, kas bija tā Rīgas vide un tas, ka tu esi tā kā Rīgā un tā ir tā kā galvaspilsēta, lai arī kā mazs bērns tu to neapzinies tik ļoti, bet, bet nu tādā apzinātā vecumā tā..tā lauku vide un lauku daba, un tās īpašās lietas, kas ir Latvijai, tās..tās nāk no..no Talsu puses, jo tur tu vari apzināties to, ka tu esi, tā kā, vairāk īpašs. Jo..jo mazāka pilsēta, jo mazāka skola, jo mazāk klasesbiedru, var sajūst to īpašo attieksmi pret tevi kā pret cilvēku. Jo īpaši no skolotāju attieksmes un no klasesbiedru attieksmes, no kaimiņu attieksmes kaut kādās lauku mājās. Un tas ietekmē kaut kā to..to sajūtu, kad tādā pilsētiņā tu to uzsver, ka tu esi tā

kā..Talsiem tas ir tā kā lokālpatriotisms, gan..gan arī tālāk kaut kādā nacionālā līmenī. Vēl jo vairāk sajūta, ka tu esi latvietis, nevis, tā kā, pasaules pilsonis.

Kādai videi tu vairāk jūties piederīga?

.....Mēs runājam par lauku vai pilsētvidi?

Jā.

Ir tā, ka es šobrīd esmu atgriezusies uz dzīvi Rīgā. Un ir tā, ka Rīga vienmēr būs kaut kāds, nu, kaut kādas mājas savā ziņā. Es zinu, ka kaut kādos piecpadsmit – sešpadsmit gados es pirmoreiz braucu uz Rīgu pēc ilga pārtraukuma, pēc kaut kādiem vairākiem gadiem, un tad man bij' sajūta, ka es braucu tā kā, nu, uz, tā kā mājām un tad man vēderā viss kņud un liekas, ka Rīga ir tā superīgā vieta, kur es esmu uzaugusi. Un es Rīgu tiešām tā arī uztveru, kā pilsētu, kur es..kur es esmu uzaugusi, bet..bet kaut kāda īpaša vieta manā sirsniņā noteikti vienmēr būs Talsiem, jo tā ir vieta, kas mani ir izauklējusi un izlolojusi, un ielikusi kaut kādus pamatus kā cilvēkam. Līdz ar to, ar to piederības sajūtu ir tā, ka Rīgu es šobrīd uztveru kā savas mājas, tiešām kā mājas un..un māju pilsētu, bet Talsi ir vienkārši kaut kāda īpaša vieta uz kuru braukt šobrīd jau pie vecākiem ciemos, kas ir tā kā vecāku mājas, bet tā ir vide...kurā braukt atpūsties, un prom tā kā no mājām. Jā, bet, bet viņām, nu, tā kā tādā emocionālā līmenī viņas ir ļoti, ļoti tuvu. Vienkārši Rīga ir, nu jā, māju pilsēta un tā.

Vai tev ir svarīga tava dzimtā vieta?

Ja tu to nosauc par dzimto vietu, tad es uzreiz iedomājos Talsus, lai cik dīvaini tas nebūtu. (*iesmejas*) Un...un varbūt tāpēc, ka Talsi ir tā vieta, kuri..kurā dzīvo cilvēki, kuri par mani ir rūpējušies tajā vecumā vienpadsmit līdz..līdz astoņpadsmit-deviņpadsmit gadiem, un viņi mani ir izaudzinājuši par tādu cilvēku, kāda esmu, līdz ar to tā vieta man, kaut kā ar cilvēkiem emocijām un atmiņām man vairāk saistās kā mana dzimtā vieta, un tā kā viņa ir man svarīgāka, ja tas bija jautājums.

Un kas tevi visvairāk saista ar šo vidi? Atmiņas, priekšmeti un tā tālāk.

(*Brīdi domā*)Man liekas, ka pirmais ir tas, ka tai videi ir kaut kāds savs šarms. Kad..kad es iedomājos par Talsiem tad automātiski ieslēdzas tā..tā bilde. Un..un tā bilde kaut kādā ziņā vienkārši emocionāli nostrādā, kad ir patīkami tur būt. Tas viss notiek saistās kopā arī ar atmiņām un cilvēkiem par kaut kādām lietām, kas tur ir piedzīvotas... Un manā gadījumā laikam, es domāju, ka tas ir, tas izaugsmes.. izaugsmes posms un process, kam es esmu gājusi

cauri. Piemēram skolas laikā bij' kaut kādi skolotāji, kuri tur man ļāva un deva iespējas darīt kaut kādas lietas iepazīties ar cilvēkiem un tas viss ir tā kā saaudzis riktīgi, riktīgi kopā. Un kad es braucu uz kaut kādu vietu, tad šķiet, ka tas nebūtu normāli aizbraukt uz Talsiem, nesatikt tos cilvēkus, kas tur bija, jo tad bez tā vairs nav tas, tas.. tas viss kopā. Ir kaut kāds.. Ir kaut kādas vietas, kuras nesaistās ar cilvēkiem vai kaut kādiem notikumiem, bet vienkārši es atceros, ka es tur esmu gājusi kaut kādā konkrētā situācijā un tas vispār nav saistīts ar..ar kaut kādām.. ar kaut kādiem notikumiem, tikai ar mani personīgi, bet.. bet jā, nu tās ir atmiņas dažādos...dažādos aspektos ņemamas. Tiešām, kaut kādi notikumi, kaut kādi piedzīvojumi, kaut kādi izaicinājumi. Noteikti cilvēki.

Vai tu apzinies sevi kā latvieti?

Jā. Es domāju, ka es apzinos vairāk kā..vairāk kā latvieti un mazāk kā kaut kādu pasaules pilsoni. Bet..Man liekas, ka tas...Tas, ka mācoties pirmajā klasē man bija īpaša klases audzinātāja, kura vienmēr stāstīja par to, ka mums ir 1991. gadā uz barikādēm stāvējušas vecmāmiņas un vectētiņi un cīnījušies par to, lai mēs varētu te, tagad tā kā mēs te sēžam, ka tas no..no vienas puses parāda to svarīgo, no otras puses uzliek tādu kā pienākuma apziņu, bet nevis smagu pienākuma apziņu, bet lepnuma apziņu. Un līdz ar to nāk līdzī tas latvietības jēdziens, nu tas koncepts, ka tu esi latvietis un, ka ar to ir jālepojas, jo kāds par to ir rūpējies un centies, lai tāds būtu. Un no vienas puses tās ir tāds tā kā pienākums, ka..ka tu esi pateicīgs par to, ka tev ir šī iespēja. No otras puses es vienkārši domāju, ka mums kā latviešiem ir ļoti daudz ar ko lepoties. Mums ir ne tikai daba un ne tikai valsts, kas tur dzied Mežaparkā estrādē un mums ir smuki tautu tērpi, bet mums ir patiešām bagātīgs cilvēku klāsts šajā valstī, kuri spēj ļoti daudz izdarīt, viņi ir talantīgi, radoši un mākslinieciski, spējīgi radīt jaunas lietas zinātnes laukā, uzņēmējdarbībā, tehnoloģijās, tā kā, visās jomās mums ir patiešām ekselenti cilvēki. Un..un ar tiem ir jālepojas, un man šķiet, ka vēl jo vairāk es lepojos.. Ja es ikdienā par to kādreiz aizmirstu, tad tajā brīdī, kad es aizbraucu uz ārzemēm, tad es noteikti visiem ar lepnumu saku, ka es esmu latvietis. Un, atbildot uz kaut kādiem jautājumiem par to, kāpēc amerikāņi var desmit reizes gadā, nē, desmit reizes, savā..tur kaut kādā desmit gadu laikā migrēt pa Amerikas štatiem un mainīt darba vietas, un kad jautā, kāpēc mēs latvieši tā nevaram Eiropā braukt tur uz Slovākiju vai Šveici pamainīt darbu, tad..tad tas ir tāpēc, ka neesot šajā vietā, Latvijā, es nevaru justies latvietis tik ļoti. Es nevaru aizbraukt uz Lielbritāniju un būt labāks latvietis Lielbritānijā kā es esmu šeit, vai es nevaru būt labāks brits

Lielbritānijā kā vietējie briti. Tā ir vienkārši tā sakņu..tās saknes kopā ar kultūras izpratni un to visu, kas tur tev galvā ir saveidojies tad tās dzīves laikā, un tā ir tava iepriekšējā pieredze. Un līdz ar to...manuprāt ir svarīgi katram cilvēkam, kurš ir latvietis, to nest līdzī, un tādā brīdī, tādā gadījumā, ja viņam dzīve piespiež vai gadās braukt prom, tad vienalga kaut kādā līmenī to saglabāt. Jā.

Kā, tavuprāt, tava dzimtā vieta / tagadējā dzīvesvieta ir ietekmējusi tavas latvietības veidošanos?

Viens ir tā skolotāja, par kuru es stāstīju. Tas bija diezgan spēcīgi. Tad..es atceros kā..kad es pirmo reizi aizbraucu uz laukiem pie omas, kaut kādās rudens brīvdienās un man bija vienpadsmit gadu. Viņa mani paņēma..Mums bija kaimiņiene, kura arī bija skolotāja, un viņa paņēma mani līdzī lāpu gājienā. Tas bija mans pirmais, pirmais, pirmais lāpu gājiens. Un es atceros ka mēs gājām pa tādu ielu, mēs bijām nobloķējuši satiksmi, mums rokās bija lāpas un mums skaidroja tos vēsturiskos notikumus, bet nevis tādā upuru šķērsgriezumā, kā latvieši mēdz to darīt, nu, ka mēs tur bijām paverdzināti un, ka viss slikti, bet mums to stāstīja ļoti, ļoti lepnī. Kā..ka mums ir jālepojas, ka mums ir tādi bijuši cilvēki, kuri spēja iestāties un aizstāvēt savu valsti. Un tad tie visi notikumi, kaut kādas himnas dziedāšanas un tas viss ir...ir..ir devis to ieguldījumu. Tad dzīvojot Talsos, tur vienkārši ļoti daudz cilvēku, tā kā lielākā daļa iedzīvotāju ir latvieši. Tur ir krievvalodīgie kādi divi procenti, pēc pēdējā referendumā, nu valodas referendumā, rezultātiem. Un..un..un tad tā latvietība tur man liekas ir tā kā pati par sevi – nu, ka viņa tur ir, jo pilsēta ir noformēta tradicionāli, tur brunču raksti un tādām lietām un..un tas kā..kā... skola ieliek kaut kādā, nu cilvēkā iekšā pamatus caur izglītību, caur sarunām, caur kaut kādiem neformāliem pasākumiem, caur brīvprātīgo darbu, caur piederību kopienai, pilsētas iedzīvotāju grupai, kopējai sabiedrībai – tas ir ļoti svarīgi.

Vai tavuprāt mūsdienās ir svarīgi apzināties latvietību un piederību savai dzimtajai vietai?

Mūsdienās?

Jā, mūsdienās tieši.

Es domāju, ka jā. (*Brīdi* apdomājas) Un tas, iespējams tas daļēji saistīts ar to, ko es jau teicu, jo manuprāt,ka..manuprāt vienkārši bez tā nevar. Es nezinu vai..Man liekas, ka cilvēki to sāk apzināties tajā brīdī, kad viņiem kaut kas no tā zūd. Tā jau ir, ka tie, kas ir šeit uz vietas, tie to mazāk novērtē. Varbūt ir tie cilvēki, kuri patiešām ir izteikti patrioti un viņi visiem citiem rāda

piemēru un..bet ir liela daļa sabiedrības cilvēku un sabiedrību, kuri vienkārši...ikdienā dzīvojot savu rutīnas un ikdienas dzīvi, viņi nenovērtē to, ka viņi ir latvieši un viņi par to vispār neaizdomājas un viņi neapzinās. Tajā brīdī, kad tu izbrauc kaut kur projām, tu esi pabijis ārzemēs, pabijis apmaiņas braucienā, esi aizbraucis ERASMUSā, pastudējis kaut kur citur, tad..tad daudz vairāk domā par to, ka..ka tu esi latvietis un, ka tev pietrūkst kaut kādas lietas. Jo īpaši tajos brīžos, kad ir Jāņi, kad ir Ziemassvētki, kad ir astoņpadsmitais novembris, Lieldienas, kaut kādas īpašas tradīcijas, kuras dara Latvijā, kuras nedara nekur citur, tu sāc saprast. Un...man liekas, ka tādu kopēju procesu.. kad mēs liksim visiem cilvēkiem apzināties, ka tas īsti nenotiks, bet tas notiek organiski un manuprāt tas ir saistīts ar to, ka, ja tu kāds cilvēks esi izaudzis kādā vietā, kur tu esi mācīts un..un vienkārši audzis pēc kaut kādām vienotām vērtībām, vienotas izpratnes, un mūsu gadījumā tā ir Latvija. Un kaut kā latvieši ieliek tās savas tradīcijas - vieglākā vai smagākā formā - bērniem. Tad aizbraucot projām tu saproti, ka tu pēc tā ilgojies. Un...un, jā..jo..Jā. (*nedaudz aizdomājas un iesmejas*) Kaut kā tā.

Kā, tavuprāt, mainītos tavi uzskati par latvietību un dzimtās vietas nozīmi, ja tu būtu augusi kādā citā vietā?

Latvijas ietvaros?

Latvijas ietvaros, citā vidē.

(*Aizdomājas*). Interesanta spekulācija.....Varbūt, ka būtu lietas, kuras..kuras ir citādākas, jo man..nevar nodublēt divas lietas vienādi. Man varbūt nebūtu to pašu skolotāju, man nebūtu to pašu lāpu gājienu, kuros iet. Man nebūtu tās pašas latviešu konkursu, kuros piedalīties piektajā klasē un demonstrēt savas prasmes, kā es zinu latviešu rakstu zīmes... Tajā pašā laikā es ticu, ka Latvijā katrā novadā un katrā skolā, kurā ir latviešu skolēni, ir pārstāvēti arī tā..pārstāvēta arī tā skolotāju grupa, kuri..kuriem tas ir svarīgi – latvietība un latvietis, latvieši un latviskums. Tas viss ir tik būtiski, ka viņi saviem skolēniem mēģina to kaut kādā veidā ielikt. Vai nu caur..caur to mācību priekšmetu, kuru viņi pasniedz, vai arī viņiem ir kaut kāds brīnišķīgs paralēlais mācību.. ārpusmācību pulciņš, kurā viņi māca kaut kādas lietas, ļauj viņiem spēlēt latviešu teātri izrādīties iestudēt vai..vai liek mācīties dzejoļus, vai dara jebko, kas ir saistīts ar latvietību. Tāpēc man šķiet, ka kaut kādā formā...tas..tas man tiktu tikuntā ielikts. Es..Un es, lai gan savā gadījumā es esmu diezgan pārliecināta, ka manu latvietību radīja vairāk skola kā vecāki un mājas, jo..ja tas būtu gadījums..ja es justos tā, ka vecāki manī ir radījuši to latvietības sajūtu, pašu to pamatu, tad man liktos, lai arī kur ar ģimeni es brauktu kopā, tad nu

neatkarīgi no tā vai tā būtu Ludza, vai tā būtu Valmiera, vai Kuldīga, tad nu vienalga ģimene brauc līdzī un tad viņi ieliek to sajūtu, bet man šķiet, ka..ka manā gadījumā tie skolotāji, katrā..jā, katrā vidē varētu atrast skolotāju, kurš to dara.

Pēdējais jautājums ir - kas tavuprāt ir ideālās mājas? Kam tur būtu jābūt?

Kad es mācījos Kultūras akadēmijas pirmajā kursā, mums bija publiskā runa, kur mums bija jāstāsta kaut kādas.. kaut kādas lietas, un viena meitene teica, ka māju sajūta ir tad, kad tu ej iekšā pa durvīm un, ka tu vairs nejūti mājas smaržu. (*Iesmejas*) Un tagad pārvācoties ļoti daudz reižu un arī studentu laikā, un tagad mainot mājojklus, es katreiz ieejot mājās vēl joprojām jūtu, nu, tā kā, mājas smaržu. Es nezinu, vai tas ir mans kritērijs. Es sāku..es sāku pievērst uzmanību tam..tam kā es lietoju terminu „mājas” un man ļoti ātri pielīp termins „mājas”. Iespējams tāpēc, ka, mainot skolas laikā mājas piecas reizes, man vienkārši ātri nācās adaptēties tam, būt elastīgai, saprast, ka vecās mājas vairs nav un tagad ir jaunas mājas, un tajās ir jājūtās kā mājās, jo tā ir vieglāk, nevis vislaik stumt sevi ārā no tās vides un teikt:”Nē, nē, šitās vēl nav manas mājas. Es te nejūtos.” Un es ar to lielo maiņu es konstatēju, ka mājas ir tajā vietā, kur man patīk aizbraukt. Man vienkārši patīk tur atgriezties un tā ir pirmā vieta par kuru es vakarā iedomājos, kad es gribu uz turieni braukt, es gribu tur pabūt. Tas..Manā pašreizējā situācijā tas ir atkarīgs no krāsas, sienas un mīkstas gultas. Pirms diviem gadiem, es atceros, ka manas oficiālās mājas bija vienā vietā, bet man daudz vairāk patika vakaros braukt pie vieniem draugiem, un.. un es sapratu, ka tas ir tāpēc, ka, man liekas, ka tur ir, tā kā, emocionāli silti un tur ir cilvēki pie kuriem es vēlos doties. Citiem cilvēkiem mājas sajūtu rada kažis. Tā kā katram tā ideālā sajūta nedefinējas kaut kur citur un iespējams, ka galu galā, atgriežoties pie tā, ka viņa nedefinējas tevī iekšā pašā. Ka tā ir vienkārši tava sajūta, ka to..ka nav vienotu kritēriju ideālajām mājām, kas to izveido. Ka tas galu galā ir tevī pašā un, ka to..tu pats piešķir nozīmi tām lietām daudz vairāk kā tās ietekmē tevi. Tā. Tās ir mājas.

Atļauj dokumentētās informācijas izmantošanai

Intervējamā vārds, uzvārds _____

Adrese _____

Tālrunis _____ e-pasts _____

Intervijas gads (_____), mēnesis (_____), datums (_____);

Intervijas sākums plkst. (_____);

Intervijas beigas plkst. (_____);

Intervijas apjoms (_____) minūtes.

ATĻAUJA DOKUMENTĒTĀS INFORMĀCIJAS IZMANTOŠANAI

Es, _____, neiebilstu, ka manis sniegtās mutvārdu
liecības pilnīgi vai daļēji izmanto pētījumos un publikācijās, atsaucē norādot
informācijas avotu.

Ierobežojumi informācijas izmantošanā:

Intervējamā paraksts: _____

Intervētāja paraksts: _____

_____ darbs
Bakalaura, maģistra

“ _____ ”
tēmas nosaukums

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas _____ katedrā
katedras nosaukums

Ar savu parakstu apliecinu, ka _____ darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ . ____ . ____ .2014.
Vārds, uzvārds Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ . ____ . ____ .2014.
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ . ____ .2014.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē
Bakalaura, maģistra

____ . ____ .2014. prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Ar savu parakstu apliecinu, ka kursa darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu.

Autors: _____ .___.2014.
Vārds, uzvārds Paraksts